

LÖÖPPI

3 / 2025 • HELSINGIN SEUDUN JOURNALISTIT

AINA PITÄÄ VÄHÄN PELÄTÄ

Antti Kuronen on raportoinut Ukrainasta kevästä 2014 lähtien.

Vastaava päätoimittaja

Heta Saxell
puh. 040 631 8730
heta.saxell@gmail.com

Tuottaja

Annamari Typpö
puh. 050 387 4005
annamari.typpo@gmail.com

Graafikko

Outi Kainiemi

Muu julkaisuryhmä

Satu Björn
Pekka Holmström
Ilmo Ilkka
Katriina Lundelin
Antti Mannermaa
Hanna Raijas-Turva

Kannen kuva

Antti Kuronen

**Helsingin Seudun Journalistit
Puheenjohtaja**

Heta Saxell

HSJ:n toimisto

Kaisaniemenkatu 1 BA 7. krs.
00100 Helsinki

Toiminnanjohtaja

Johanna Sillanpää

Hallintopäällikkö

Jaana Virtanen

Koulutuskoordinaattori

Laura Vuoma

Painopaikka

Grano

ISSN-L 1455-0032

HSJ TIEDOTTAA TILAISUUKSISTA
SÄHKÖPOSTILLA. VARMISTA,
ETTÄ MEILLÄ ON TOIMIVA
SÄHKÖPOSTIOSITTEESI.

Genre, kohderyhmä ja kustantamon linjaukset luovat raamit kirjasuunnittelijan työlle. Se helpottaa luovaa työtä, sanoo Emmi Kyytsönen.

3 PÄÄKIRJOITUS

4 Pelko on hyvä turvahäkki

12 KOLUMNI Ilmastojuuttujen perusasiat kuntoon

14 Työnantajan valta vahvistuu

16 HELMIJUTTU Kun Katri Helena tuli Apuun

20 Sitä saa, mitä mittaa

26 Kirjan käyntikortti

31 KÄÄNNEKOHTA Toimittaja vaihtoi lähteeksi

32 Huopaaja

Nälkäkuoleman partaalla

”**JOKAINEN** ukrainalainen journalisti on nyt sotakirjeenvaihtaja.” Tämä *Journalisti*-lehden pääkirjoituksen otsikko maaliskuulta 2022 tuli mieleeni, kun luin nyt käsillä olevan *Lööpin* juttua kriisialueilla työskentelevistä journalisteista. Kuinka erilaista ja toisaalta samanlaista on niiden toimittajien ja kuvaajien työ, jotka raportoivat maailman kriisialueilta, sodan, miehityksen tai luonnonkatastrofien keskeltä. Toiset journalistit pääsevät takaisin turvallisiin kotimaihinsa juttukeikan jälkeen. Toiset jäävät elämään arkeaan vaikeisiin olosuhteisiin ja jatkavat työtään päivästä toiseen, usein henkensä uhallä.

Äärimmäiset tapahtumat nostavat erityisen selvästi näkyviin sen, mikä valtava merkitys on ajantasaisen, luotettavan ja vapaan tiedon saamisella. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että myös suomalaisia journalisteja edelleen lähetetään raporttoimaan paikan päälle, myös vaikeisiin olosuhteisiin. Ja että meillä on journalisteja, sekä toimittajia että valokuvaajia, jotka voivat ja haluavat lähteä vaativille ja vaarallisillekin juttukeikoille. Silloin on tärkeää, että työn tekemisen puitteet ovat kunnossa kotimaassa ja tarvittavat ennakkovalmistelut on tehty, tietoa jaettu ja juttukeikan jälkeen riittävä jälkihuolto suunnit-

teltu. Tästä kaikesta kertoo *Pelko on hyvä turvähäkki* tässä lehdessä.

Journalistiliiton jäsenenä me kaikki puolustamme sananvapautta ja vapaata tiedonvälitystä. Journalistiliitto on aktiivisesti ja useaan otteeseen tukenut ukrainalaisia journalisteja ja pitänyt esillä luotettavan tiedonsaannin tärkeyttä. Alkuvuodesta 2023 todettiin, että Ukrainasta on tullut

”*Gazassa kuolleiden journalistien määrä on järkyttävä.*”

maailman vaarallisin maa medialan työntekijöille. Ukrainasta on tästä huolimatta saatavilla paljon tietoa, lehdistönvapauden tila maassa on kohentunut viime vuosina sodasta huolimatta, ja kansainvälinen media saa toimia Ukrainassa.

Gazassa tilanne on paljon huonompi. Siellä kuolleiden journalistien määrä on järkyttävä. Journalistiliitto on tukenut myös Gazassa toimi-

via journalisteja ja vedonnut vapaan journalismin puolesta. Tilanne on kuitenkin tällä hetkellä lohduton. Israel ei päästä ulkomaisia journalisteja Gazaan, joten tiedonsaanti alueelta on hyvin vaikeaa. Koko Gazan väestöä uhkaa nälänhätä, koska Israel ei salli riittävästi avustuskuljetuksia alueelle. Toimittajat Gazassa tekevät työtään nälkäkuoleman partaalla. Jos he kuolevat, emme enää saa alueelta tietoa kuin Israelin välittämänä. Jokainen gazalainen journalisti on sotakirjeenvaihtaja. ●

PELKO ON HYVÄ TURVA- HÄKKI

Täysimittainen sota Ukrainassa on terästännyt toimitukset tarkentamaan journalisteja koskevia turvajärjestelyjä konfliktialueilla työskenneltäessä. Kotitoimituksen tehtävänä on taata toimittajalle tukea ja turvaa, vaikka kentällä päätökset onkin lopulta tehtävä itsenäisesti.

TEKSTI IIDA YLINEN

KUVAT ANTTI KURONEN JA KAISA RAUTAHEIMO

Nigeriassa Antti Kuroella oli turvamies mukana koko ajan, maaseudulla jopa kaksi. Kuvassa Kuronen ja turvamies ovat eteläisessä Nigeriassa, jossa oli tapahtunut paljon kidnappauksia.

H

elsingin Sanomien toimittaja **Katriina Pajari** oli keväällä 2022 juttukeikalla Ukrainassa Bahmutin liepeillä, Kostjantynivkan kylässä. Yhdessä kuvaajaparinsa **Saara Mansikkamäen** kanssa he vierailivat

rintamalta tuotujen sotilaiden ruumishuoneena käytetyn rakennuksen pihapiirissä.

Yhtäkkiä vierailun keskeytti voimakas jyrynä. Venäläinen hävittäjä lensi hyvin matalalla tutkan alla ja ylitti Pajarin ja kuvaajan, jotka olivat kiirehtineet avoimelta pihalta rakennuksen seinustalle. Mukana olleet sotilaat olivat jääneet pihan toiselle puolelle.

– Hävittäjä lensi niin matalalla, että erotin pilotin. Se tiputti jotakin noin 800 metrin päässä meistä.

Jos tiedossa olisi ollut, että Venäjä tekee alueella hävittäjälentoja tutkan alla, ei sinne olisi menty. Lentoa ei mainittu myöhemmin Ukrainan tai Venäjän päiväraporteissa. Vieressä sijaitsi myös tehdas, jotka tapaavat olla strategisten iskujen kohteita.

– Meidät hoputettiin autoon ja ajoimme sataa-kahdeksaakymppiä pois alueelta, Pajari sanoo.

Valmistaudu ja valmentaudu

Konfliktialueilla, kriisien keskellä tai muutoin haastavissa ja vaarallisissa olosuhteissa työskennellessä on oltava sinut sen kanssa, että vaikka turvallisuusjärjestelyt olisi tehty taiten sekä ennakkoon että paikan päällä, aina voi käydä jotakin arvaamatonta.

Helsingin Sanomien kirjeenvaihtajien esihenkilönä toimivalle Pajarille on jäänyt mieleen Moskovan kirjeenvaihtajana työskennelleen **Jussi Niemeläisen** kommentti: pitää aina pelätä vähän, se on hyvä turvahäkki.

Pajari sanoo, että journalistien kouluttaminen, valmentaminen ja taustatiedon hankkiminen ovat ydinasioita.

Yleisradioyhtiöiden katto-organisaatio EBU tarjoaa kriisialuekoulutuksia journalisteille. Myös esimerkiksi SPR ja Mediaturva järjestävät vastaavanlaisia kursseja, joilla opetellaan ensiaputaitoja ja kriisialueilla toimimista. Yksi koulutuksista tunnetaan nimellä HEAT (Hostile Environment Awareness Training). Myös siviilikriisinhallintatehtäviin lähtevät suomalaiset suorittavat kurssin, jos kohdema on erityisen riskialtis.

AINA VOI KÄYDÄ JOTAKIN ARVAAMATONTA.

Kurssien kertaamista suositellaan noin viiden vuoden välein. Tähän vaikuttaa sekin, kuka on lähdössä ja minne.

– Lisäksi ulkomaan keikoille lähtiessä journalistisen selkärangan täytyy olla tosi vahva. Miten kohdetaan ihmisiä, miten havainnoidaan ympäristöä, miten toimitaan missäkin tilanteessa. Päätöksiä joutuu toisinaan tekemään lennosta, Pajari kertoo.

Laki velvoittaa työnantajaa

Laki velvoittaa työnantajaa huolehtimaan työntekijänsä turvallisuudesta erilaisissa työtehtävissä.

– Kaikki perustuu työturvallisuuslaissa mainittuun työnantajan huolehtimisvelvoitteeseen, eli kun työntekijä lähtee tekemään mitä tahansa työtehtävää, pitää olla tarvittavat välineet ja turvallisuus huomioitu, sanoo Ylen turvallisuuspäällikkö **Petri Launiainen**.

Ylellä käytäntönä on, että ennen keikkaa tehdään ennakkoselvitys, oli keikka sitten kotimaassa tai ulkomailla. Suomessa esimerkiksi mielenosoitukseen saatetaan varustautua fyysisin turvallisuusjärjestelyin, kuten suojavarustuksella tai toimintaohjeita kerraten. Ennakkosuunnitteluun voi sisältyä myös yhteydenpitoa poliisiin turvallisuuskysymyksistä.

Kun päätös keikasta on tehty, kootaan niin kutsuttuun turvadokumenttiin tietoa mahdollisista riskeistä sekä listataan mukaan otettavat varusteet ja toimittajalta tai kuvaajalta vaaditut koulutukset, kuten ensiapukoulutus. Turvadokumentti sisältää myös tiedot matkan ajankohdasta, lennoista ja kohteista.

Turvadokumenttia laadittaessa pohditaan lisäksi, miten yhteydenpito onnistuu, tarvitaanko paikallisia SIM-kortteja tai mitä viestintävälineitä pitää olla mukana.

– Netti toimii pääsääntöisesti hyvin, mutta varalta mukana voi olla satelliittipuhelimet. Satelliittinetti-palveluita on tarjolla koko ajan enemmän ja enemmän, Launiainen kertoo.

Turvadokumentti käydään läpi toimittajan ja hänen esihenkilönsä kanssa. Esihenkilö ja toimittaja arvioivat vielä kerran, lähdetäänkö keikalle.

– Viime kädessä päätös on toimittajan tai työparin. Voi myös käydä niin, että esihenkilö kieltää lähtemästä, Launiainen sanoo.

Kaksi vuotta Ylellä työskennellyt Launiainen muistaa tapauksen, jossa yhteisen keskustelun päätteeksi toimittaja päätti, että ei lähde keikalle Afrikkaan.

– Se oli hyvä päätös, koska ulkomaiset toimittajat jouduttiin evakuoimaan kyseisestä maasta.

Tietoa kohteista saadaan muiden yleisradioyhtiöiden kontaktien ja verkostojen kautta. Tärkeitä ovat myös paikalliset lähteet, joilla on ajantasaista tietoa alueesta.

Kaisa Rautaheimo on tehnyt keikkoja muun muassa Gazaan, Afganistaniin, Syyriaan ja Irakiin. Tässä kuvassa hän on työmatkalla Afganistanissa.

– Tiedämme koko ajan, missä on toimittajia ja missä ei, Launiainen sanoo.

Onnettomuuksien varalta Ylellä on vakuutusyhtiön ja muiden palveluntuottajien kautta mahdollisuus evakuointiin, jos näyttää siltä, että työntekijä pitää saada pois kohdemaasta.

Ylellä on myös oma turvallisuuspalvelutoimittaja, joka tarjoaa maatietopalveluja, matkan etenemiseen liittyviä seurantatietoja ja kommunikaatiomahdollisuuden toimittajan ja kotimaan väen välillä. Palvelusa hallitaan kokonaistilannetta ja tehdään matkan aikaista suunnittelua.

Lisäksi keikoilla on käytössä muita yleisiä viestisovelluksia, joita käytetään tarpeen ja soveltuvuuden mukaan. Viestiryhmässä ovat turvallisuusstiimin edustaja, esihenkilö ja toimittaja. Luottamuksellista tietoa niissä ei jaeta.

Jos lähtö kohteeseen tapahtuu pikavauhtia, turvallisuusvalmistelut pyritään tekemään tavanomaista nopeammin.

Strukturoidumpi otte turvallisuuvalmisteluissa

Toimittaja **Antti Kuronen** on raportoinut Ukrainasta kevästä 2014 lähtien. Työkeikkoja hän on tehnyt myös esimerkiksi Syyriaan ja Irakiin. Kuronen liikkuu useimmiten paikallisen fikserin ja auto-kuskin kanssa.

Kuronen on huomannut, että viime vuosina Ylellä on alettu kiinnittää enemmän huomiota turvallisuus-

kysymyksiin ja luotu muodollisempia ja järjestelmällisempiä rakenteita, kuten turvavalavereita, joihin osallistuu toimituksellista väkeä sekä Ylen turvallisuusasiantuntijoita. Myös toimittajien liikkeiden ja kulloistenkin sijaintien raportoiminen ja seuranta on säntillisempää.

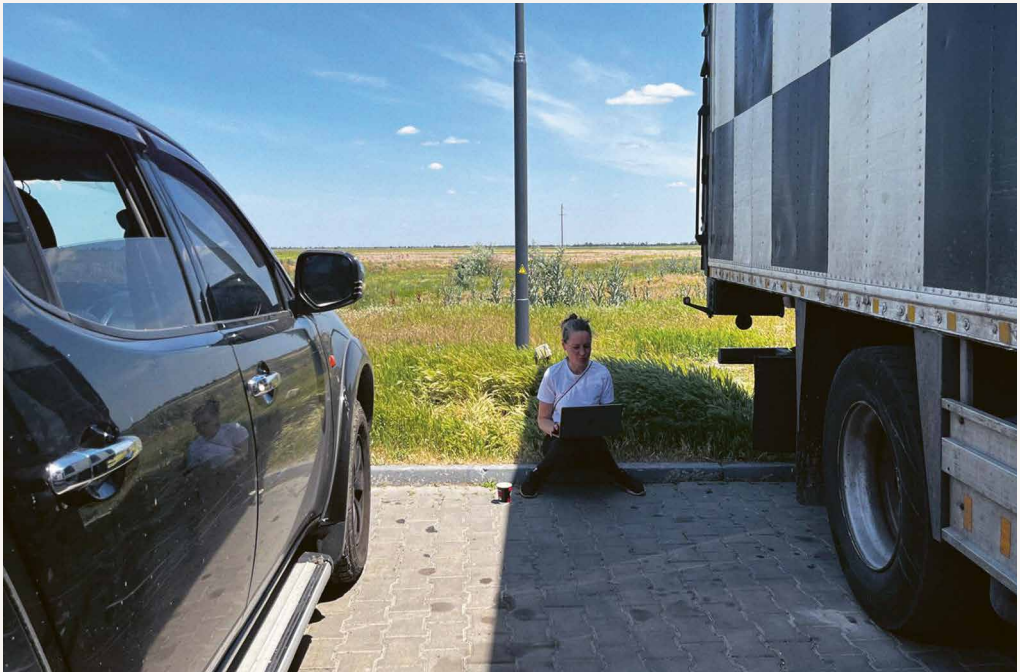
Keikalta voi soittaa ympäri vuorokauden päivystysnumeroon, joka sisältyy ostettuihin vakuutuspalveluihin. Yhteyttä voi ottaa esimerkiksi silloin, kun sairastuu tai joutuu esimerkiksi auto-onnettomuuteen.

Turvadokumenttia Kuronen pitää hyvänä käytäntönä.

– Dokumentin ideana on sekin, että se on muodollisempi päätös, otetaanko jokin riski vai ei. Jos jotain tapahtuisi ja toimittaja esimerkiksi haavoittuisi, olisi näyttävä, miten asiaa käsiteltiin ja että päätoimittaja teki päätöksen lähtemisestä, Kuronen sanoo.

Kaisa Rautaheimolla on kahdenkymmenen vuoden kokemus kuvaajana ja toimittajana. Hän on työskennellyt muun muassa *Suomen Kuvalehdessä* ja parhailaan *Helsingin Sanomissa*. Keikkoja hän on tehnyt muun muassa Gazaan, Afganistaniin, Syyriaan, Irakiin ja vuodesta 2013 Ukraina. Hän tunnistaa Ukrainan täysimittaisen sodan vaikutukset toimitusten käytäntöihin.

– Sodan ensimmäisen vuoden ajan *Helsingin Sanomilta* oli jatkuvasti joku tiimi paikan päällä. Toimituksissa terästäydettiin siihen, että pitää olla strukturoidummat ja järjestelmällisemmät käytännöt

Suomalaisten medioiden resurssit eivät pärjää ulkomaisten tiedotusvälineiden vastaaville, sanoo Kaisa Rautaheimo.

Ukrainan täysimittainen sota on Kaisa Rautaheimon mukaan vaikuttanut merkittävästi toimitusten käytäntöihin. Toimituksiin on esimerkiksi hankittu lisää erilaisia turvavarusteita, kuten sirpaleliivejä, kaasunaamareita ja kypäriä.

SÄNKY EI SAA OLLA LIIAN LÄHELLÄ IKKUNAA SIRPALERISKIN VUOKSI.

toimittajien ja kuvaajien turvallisuudesta huolehtimiseen. Nyt on hankittu myös uusia turvavarusteita nimenomaan Ukrainaa silmällä pitäen. Sirpaleliivejä, kaasunaamareita, kypäröitä, Rautaheimo listaa.

Jokaisen keikan kohdalla harkitaan, miksi kohteeseen mennään, mitä sieltä haetaan ja onko keikka riskin arvoinen.

Helsingin Sanomissa on käytössä hyvin vastaavanlainen turvadokumenttikäytäntö kuin Ylellä. Turvapäällikölle toimitetaan lomake, johon on listattuna kohteet, reitit, reittivalintojen perustelut, mukana olevat varusteet, riskianalyysi ja riskien minimoimisen keinot. Keikalle lähtijä ja esihenkilö tekevät paljon taustatyötä selvittääkseen, millaisia turvallisuusriskejä kohteessa on. Tietoja kerätään kohteessa hiljattain olleilta toimittajilta sekä paikallisilta fikseireiltä ja heidän kauttaan avautuvalta verkostolta.

– Aiemmin keskusteltiin enemmän pomon kanssa kohteista ja reitistä, majapaikoista ja uhkatekijöistä. Nyt valmistautuminen on järjestelmällisempää ja siitä laaditaan kirjallinen dokumentti, kertoo Kaisa Rautaheimo.

Hän huomauttaa, että konfliktialueilla työskentely ei varsinaisesti ole suomalaisten medioiden leipälaji. Suurten ulkomaisten medioiden resurssit ovat aivan toiset.

– Niillä saattaa olla keikalla mukana turvallisuuskoordinaattorit, jotka tekevät koko ajan riskianalyysiä. Otetut riskit ovat myös suurempia. Lisäksi isot kansainväliset mediat pääsevät usein uutistilanteissa nopeimmin ja lähemmäs kohdetta suhteiden ja asemansa takia, Rautaheimo kuvailee.

Seinien koputtelusta kiristyssteisiin

Eri alueilla liikuttaessa pitää olla tietoinen siitä, kenen tontilla ja reviirollä kulkee ja mitä seuraavaksi voi ehkä olla edessä. Checkpointille eli tarkistuspaikalle osuttaessa on hyvä tietää etukäteen, mitä dokumentteja on esitettävä.

Katriina Pajarin mukaan keikoilla isoin riski on yleensä liikenne. Monissa maissa, kuten Ukrainassa, liikenne on kaoottista, moni ajaa ylinopeutta ja autot ovat vanhoja. Jos vauhti on liian kova, autonkuljettajalle kannattaa väittää voivansa pahoin, harva kuski kun haluaa oksennusta autoonsa.

Vaativissa oloissa toimintakyky pitää taata silloinkin, kun joudutaan kyhjäyttämään pitkään samassa paikassa. Mukana on syytä olla ruokaa, juomaa, nukkumisalusta, lääkkeitä, ensiapupakkaus ja varavirtalähteet. Yökassin pitää olla pakattuna, jos tulee äkkilähtö.

Lisäksi on osattava ajaa autoa ja vaihtaa rengas.

Armeijakuusiin tai vääränlaista symboliikkaa viestivään väriin ei pidä pukeutua.

Luotiliivi on osattava pukea oikein. Se on painava,

ja pienikin toispuolisuus painon jakautumisessa voi aiheuttaa kovat lihaskivut ja esimerkiksi migreenin.

Rajaseuduilla liikuttaessa hotelli kaupungin keskustassa ei välttämättä ole viisas valinta. Alimpia kerroksia on hyvä suosia, samoin tiloja, joiden ikkunat antavat sisäpihalle.

Majoituspaikassa kannattaa koputtelemalla tutkia, mitkä seinät ovat kantavia ja antavat suojaa, jos pommisuojaa ei ole lähellä. Sänky ei saa olla lähellä ikkunaa sirpaleriskin vuoksi.

Lounastamaan ei kannata asettua ruokapaikkaan, jossa on paljon sotilaita.

– Meiltä lähti juuri toimittaja Kiovaan. Vikassa lähtötsekkauksessa käytiin läpi, miten toimitaan ilmahälytystilanteessa, milloin hakeudutaan suojaan, onko kiristyssteien käyttö rutiinilla hallussa. Sen pitää tulla selkärangasta. On kova vaatimus osata laittaa kiristyssteiä itselle 30 sekunnissa, mutta henki voi olla kiinni siitä, Katriina Pajari sanoo.

Ukrainassa toimiminen on rakennettu sen lähtökohdan varaan, että maassa on toimiva terveydenhuolto ja ensihoito saadaan tarvittaessa siellä.

– On ihan erilaista mennä paikkoihin, joissa ei ole toimivaa terveydenhuoltoa, Kaisa Rautaheimo sanoo.

Keikoilla työpari lisää turvallisuutta. Kun Kahovkan pato murtui, Rautaheimo ja työpari **Outi Pyhä-ranta** olivat matkustaneet kiireellä Itä-Ukrainasta Hersoniin. He tekivät juttua evakointipaikasta, johon tulvan keskellä jääneitä ihmisiä evakuoitiin. Yhtäkkiä Ukrainan viranomaiset käskivät poistua pisteeltä välittömästi. Ilmassa oli havaittu jotain.

Rautaheimo ja Pyhä-ranta siirtyivät paikalta jonkun matkan päähän. Hetkeä myöhemmin Venäjä iski kyseiseen evakointipaikkaan.

– Myöhemmin muistan ajatelleeni, että jos en olisi ollut niin keskittynyt työnteekoon, olisin varmaan vähän enemmän pohtinut evakointipaikasta yläpuolella havaittua dronea ja mitä siitä voi seurata, Rautaheimo sanoo.

Fiksereiden rooli on myös turvallisuusnäkökulmasta suuri. Samalla kun toimittaja tekee haastattelua ja kuvaaja kuvaa, fikseri havainnoi ja tarkkailee

JOS KEIKALLA JOSTAIN SYYSTÄ PELOTTAA, SEURAAAN PAIKALLISTEN REAKTIOITA.

ympäristöä eri tavoin, kuten kuuluuko vihellyksiä tai säksätyistä. Fikserin tietämys alueen turvallisuudesta on myös hyvin tärkeää.

Toisinaan fikserillä voi myös olla käytössään laitteita, jotka skannaavat ilmatilaa droonien varalta. Aukoton tekniikka ei kuitenkaan ole.

Vaarallisen näköinen keikka ei välttämättä ole vaarallinen

Maaailman Kuvalehden tuottaja-toimittaja **Karoliina Knuuti** työskenteli freelancervuosinaan Afrikan maissa, Latinalaisessa Amerikassa ja Lähi-idässä. Kesän ajan hän työskenteli *Helsingin Sanomissa* ja suunnasi elokuun alkupuolella juttukeikalle Gazan ylle. Jordanian ilmavoimat otti hänet ja valokuvaaja **Ville Maalin** lennolle, jolta tiputettiin avustuslastia, kuten ruokaa Gazan pohjoisosaan.

Knuuti ei ole käynyt *Helsingin Sanomien* sotatoimikoulutusta, mutta hänellä on ensiapukortti ja hän on käynyt Journalistiliiton tarjoamia kursseja freelancereille.

Palestiina sen sijaan on hänelle tuttua aluetta, sillä vuosina 2015–2020 hän koulutti useampien viikkojen mittaisissa jaksoissa palestiinalaisia toimittajia Kvs-säätiön (Kansanvalistusseura sr.) projekteissa ja oppi, miten alueella toimitaan esimerkiksi tarkastuspisteillä tai mielenosoituksissa. Gazaan hän piti koulutuksia vain etänä.

Israel ei ole päästänyt toimittajia raportoimaan riippumattomasti Gazaan sitten lokakuun 2023. (Yksi harvoista Gazassa vielä toimineista toimittajista, al-Jazeeraan **Anas al-Sharif**, menehtyi elokuussa Israelin tekemässä iskussa.)

Kun Gazan ylle yllättäen avattiin ilmasilta, ensimmäisten joukossa avustuslennolle pääsi mukaan BBC.

– Päätimme Katin [Pajari] kanssa, että yritän kaikeni päästäkseni vastaavalle lennolle, vaikka suunnitelman onnistumista ei toimituksessa ihan suoriltaan pidetty realistisena tai turvallisenä, Knuuti sanoo.

Hän edisti Jordaniassa useita juttuaihioita, kuten tutustumiskäyntejä avustusjärjestöjen varastoille ja

hiljattain Gazassa käyneiden avustustyöntekijöiden juttusille. Hän onnistui myös löytämään vakuuttavan oloisen, isoille tv-kanaville ja mediataloille työskennelleen fikserin, josta länsimainen toimittaja oli kirjoittanut ylistävän verkkojutun. Kyseisen fikserin avulla avustuslennolle osallistuminen saatiin yllättäen onnistumaan.

Kun keikkaa ehdotettiin *Helsingin Sanomien* johdolle, ensin muotoiltiin kuvaus toimittajan aiemmas-ta työkokemuksesta alueella, aluetuntemuksesta, koulutuksista ja siitä, miten kokenut fikseri keikalla olisi mukana.

– Jordania ei ole sotatoimialue, vaan kyseessä on turvallinen maa. Keikka oli näyttävä, ehkä vaarallisen näköinen, mutta todennäköisiä turvallisuushuolia siihen ei liittynyt.

Knuutin mukaan riski siitä, että Israel olisi ampu-nut koneen alas, oli erittäin epätodennäköinen.

Ennen keikkaa esihenkilö Katriina Pajari muistut-ti, että jos keikalla tulee yhtään hämmäinen olo, len-nolle ei ole pakko nousta.

– Jos keikalla jostain syystä pelottaa, seuraan paikallisten reaktioita. Tarvittaessa peräännyin, väis-tän ja otan askeleen taaksepäin ja tarkkailen tilan-netta.

Henkistä purkaa työterveydenhuollossa tai kollegan kanssa

Ylen tapaan myös *Helsingin Sanomissa* hyödynnetään keikkojen yhteydessä pikaviestisovelluksia. Kulloi-sellekin keikalle nimetään keikkajohto ja perustetaan sille Signal-ryhmä, jossa jollain toimituksesta on aina päivystysvastuu. Keikkailevalla tiimillä on siis tarvittaessa yhteys toimitukseen ympäri vuoro-kauden.

– Jos mieli on kovilla ja haluaa purkaa tilannetta, voi olla yhteydessä. Ilmapiirin on hyvä olla sellainen, että pelosta ja muista tunteista voi kertoa, Pajari sanoo.

Keikan jälkeen vuorossa on paluukeskustelu. Siinä tunnustellaan ja kartoitetaan, onko jonkinlainen debriiffaus tarpeen. Toimittaja ja esihenkilö voivat myös arvioida, onko tarvetta työterveyden palveluille.

Antti Kuronen saa parhaiten henkistä tukea kes-kustelemalla oman keikkatiiminsä kanssa, jos koh-dalle on osunut ikäviä asioita.

– Ja ehkä joskus puhun jonkun toisen toimittajan kanssa, joka tekee samanlaista duunia, Kuronen sa-noo.

Ylellä tapana on keskustella keikan jälkeen, olisi-ko jotakin voinut tehdä paremmin. Esihenkilö myös tekee toimittajan ja työsuojelun kanssa arvion, onko tarvetta fyysisen kunnan tarkastamiselle tai henki-selle tuelle.

Pajari huomauttaa keikoilta kertyvän paljon hiljaista

Antti Kuronen oli ukrainalaisten sotilaiden kanssa etulinjassa vuonna 2015. Talon ikkunasta näkyi vihollinen noin 300 metrin päässä.

henkistä taakkaa, jota voi olla helpompi purkaa sellaisien kanssa, jotka ovat olleet samanlaisissa tilanteissa.

Kehittävällä otteella

Katriina Pajarin mukaan turvakäytännöt ovat alati kehittyvä kokonaisuus. Hän pitää hyvänä, että esimerkiksi *Helsingin Sanomilla* on käytössään turvallisuusosaajia.

Turvallisuusalan ammattilaisia, jotka voivat olla esimerkiksi sotilas- tai poliisitaustaisia, perehdytetään journalistisen työn luonteeseen.

– Journalistin työhön kuuluu tilanteita päin meneminen. Me menemme kohti, kun monet muut pakenevat, Pajari kiteyttää.

Kaisa Rautaheimo pitää nykyistä kehityssuuntaa turvallisuuskysymyksissä erittäin hyvänä.

– Järjestelmällisyys on hyvä asia. Samoin se, että erilaisia skenaarioita käydään oikeasti läpi.

Toimittajien turvallisuuden huomioiminen ei rajoitu vain kriisialueille.

– Koko ajan enemmän ja enemmän meillä ja muissa maissa joudutaan miettimään juttukeikalle lähdettäessä, miten riskialtista se on, myös kotimaassa, Petri Launiainen sanoo.

Journalistiliiton kansainvälisten asioiden asian-

tuntija **Salla Nazarenko** kertoo, että kansainvälisesti vertailtuna Suomessa on sikäli hyvä tilanne, että meillä on edelleen vakavaraisia mediataloja, jotka huolehtivat turvallisuusasioista.

– Globaalisti ala on freelanceroitumassa. Meillekin tulee toisinaan puheluita, että kokematon friikki on lähdössä soitellen sotaan – olen lähdössä Ukrainaan, mistä saisin kypärän tai liivin, Nazarenko havainnollistaa.

Osoituksena turvatoimissa onnistumisesta Nazarenko pitää sitä, että yksikään suomalainen journalisti tai mediatyöntekijä ei ole menehtynyt työtehtävässään.

Kansainvälisiä turvallisuusstandardeja on vaikea asettaa, mutta erilaisia suosituksia on jo olemassa. Unescolla on journalistien turvallisuuteen liittyvä *action plan*, joka on YK-tason asiakirja. EU:lla on ollut vuodesta 2021 suositus toimittajien turvallisuuden edistämiseksi. ETYJ on määritellyt 2022, että jäsenmaiden pitää edistää journalistien turvallisuutta.

Viime kädessä päätökset ovat aina yksittäisten ihmisten tekemiä.

– Mikään juttu ei ole sen arvoinen, että toimittaja tulisi jalat edellä kotiin. Kaikki sankaritoimittajuus riisutaan pois, sanoo Katriina Pajari. ●

Ville Lähde on BIOS-tutkimusyksikön tutkija, niin & näin -lehden toimittaja ja intohimoinen puutarhuri.

Ilmastojuuttujen perusasiat kuntoon

ILMASTONMUUTOKSESTA tiedetään jo tarpeeksi, joten kannattaa keskittyä siihen, miten muutosta hillittäisiin ja millaista elämä olisi fossiilisista luopuvassa maailmassa. Perusasioiden selittämisen aika on ohi, kun ilmastonmuutos lähestyy kriittisiä rajoja. Näinhän sitä luulisi.

Perustavanlaatuisiin virheisiin törmää kuitenkin edelleen ilmastojuutuissa, ja tällä on kahdenlaisia huonoja seurauksia. Ensinnäkin virheet herättävät hämmennystä, jos ne ovat ristiriidassa lukijan oppiman kanssa. Maallikkolukija alkaa tällöin helposti kyseenalaistaa vanhoja oikeita oppejaan.

Toiseksi virheellisiin väitteisiin voidaan tarttua ja niitä voidaan käyttää aseena ilmastotoimien vastustamisessa. Suoranaista ilmastonmuutoksen kieltämistä esiintyy edelleen, mutta sen rinnalla väheksytään ilmastotoimien kiireellisyyttä tai esimerkiksi suomalaisten toimien merkitystä. Harhaanjohtavat jutut antavat ammuksia tällaiseen toimintaan. Annan kolme esimerkkiä yleisistä virheistä.

Ilmaston lämpenemistä ajavat ilmakehään kertyneet kasvihuonekaasut, ja niiden pitoisuus kasvaa vuosittaisen nettopäästöjen verran. Päästöt ja pitoisuus sekoitetaan kuitenkin yhä uudestaan keskenään. Kun joitain vuosia sitten näytti, että vuosittaisten päästöjen kasvu oli pysähtynyt, useissa jutuissa asia esitettiin niin, että ilmastonmuutos alkaisi nyt helpottaa.

Ei näin. Ilmastonmuutosta ajaa kasvihuonekaasujen kertynyt pitoisuus, ja niin kauan, kun päästöt ovat yli nettonollan, ongelma pahenee. Päästöjen kasvun loppuminen – mitä ei vielääkään ole tapahtunut – kertoisi vasta, että ensimmäinen haparoiva askel on otettu oikealle tielle.

Toisesta virheestä tuore esimerkki on *Helsingin Sanomien* juttu (30.7.), jossa menivät sekaisin ilmastonmuutoksen aiheuttamat rankat helleputket ja ilmaston lämpeneminen. Niinpä professorin suulla tuli sanoneeksi, että ”ilmaston lämpenemistä ei voida

enää estää”, mikä ei tietenkään pidä paikkansa. Sää ei ole ilmasto. Äärisäät ovat tulleet ollakseen, mutta katastrofaalisempi ilmaston lämpeneminen voidaan estää. Onneksi tässä tapauksessa lähettämäni korjauspyyntö meni nopeasti perille.

Kolmas esimerkki on keskustelu ilmastonmuokkauksesta (*geoengineering*). Tämä joukko ehdotettuja teknologisia keinoja puuttua ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin on hyvin kirjava, mutta julkisuudessa puhetta on ollut eniten planeetalle saapuvan auringon säteilyn torjunnasta teknologisin keinoin, esimerkiksi suihkuttamalla erilaisia yhdisteitä yläilmakehään. Tutkijat ovat varoittaneet toistuvasti juuri tämän keinon riskeistä, mutta se kiinnostaa toimittajia eniten.

Yhä uudestaan lehtijutuissa on esitetty ilmastonmuokkaus huolimattomasti vaihtoehtona päästövähennyksille, ikään kuin oikotienä ilmastonmuutoksen torjuntaan. Eri sortin ilmastoestäjille tämä on mieluisa väärinymmärrys, koska sen voi ottaa käyttöön argumentiksi fossiilisten polttoaineiden alasajoa vastaan. Miksi tehdä niin, jos homman voi hoitaa halvemmalla?

Ei ole kuitenkaan olemassa sellaista mahdollista tulevaisuutta, jossa päästövähennykset jätetään sikseen ja sen sijaan keskitytään ilmastonmuokkaukseen. Vaikka eri menetelmien riskit hyväksyttäisiin, niistä on ainoastaan täydennykseksi jatkuville ja kunnianhimoisille päästövähennyksille.

Ilmastoasioista kirjoittavilla toimittajilla on vastuu ottaa perusasioista selvää ja pitää niistä kiinni, jo siksin, ettei tutkijoilla aina ole tarpeeksi viestinnällistä kokemusta. Heille perusasiat ovat liiankin tuttuja, eivätkä he siksi osaa aina ajatella väärintulkinnan mahdollisuuksia. Tähän tarvitaan toimittajan silmää. ●

P.S. Opaskirjaksi suosittelen toimittaja Mikko Pelttarin erinomaista teosta Lämpenevä maa. Ilmastolukutaidon käsikirja (Vastapaino 2021).

”Virheellisiä väitteitä voidaan käyttää aseena ilmastotoimien vastustamisessa.”

TYÖNANTAJAN VALTA VAHVISTUU

Työnantajaleiri hakee neuvottelupöydissä ja lainsäädännöllisillä muutoksilla lisää päätösvaltaa työntekijöiden kustannuksella. Journalistiliitto puolustaa sopimuskulttuurin perinnettä.

TEKSTI ANNAMARI TYPPÖ KUVITUS OUTI KAINIEMI

Työelämän suuntaa määrittävät juuri nyt keväällä käydyt työehtosopimusneuvottelut sekä hallituksen työmarkkinaudistukset.

Journalistiliiton edunvalvontajohtajan **Petri Savolaisen** mukaan nähtävissä on työnantaja-puolen halu vahvistaa määräysvaltaansa.

Paikallisen sopimisen kulttuuri koetuksella

Kevään tes-kierroksella mediataloissa sovittiin palkankorotuksista ja perhevapaista. Savolaisen mukaan yksi keskeisistä kysymyksistä oli niin sanottu eräjako eli se, kuinka paikallisesti sovittavat palkankorotukset kohdennetaan.

– Työnantajalle myönteinen perälautamalli mahdollistaa sen, että työnantaja voi halutessaan jakaa rahat niin kuin haluaa. Toistaiseksi media-alalla on

kuitenkin ollut vahva sopimisen kulttuuri. Luottamushenkilöt ovat neuvottelleet luovia malleja, joilla korotukset on voitu kohdentaa tarkoituksenmukaisesti, Savolainen sanoo.

Hän pitää tärkeänä, että tämä kulttuuri säilyy. Riskinä on työnantajan houkutus päästä määräämään.

– Neuvotteluissa oli selvästi nähtävissä, että työnantajapuolella halutaan laajentaa päätösvaltaa sopimisen kustannuksella. Meidän lähtökohtamme on, että sopimisen on oltava tasapuolista eikä työnantaja voi yksin sanella ehtoja.

Savolainen kiittelee Journalistiliiton hyvää valmistumista haastaviin neuvotteluihin.

– Meillä on kokeneet juristit, jotka tekevät hyvät pohjatyöt, ja keskeiset luottamushenkilöt ovat mukana neuvotteluissa. Se on liiton vahvuus.

Lakiuudistukset heikentävät työntekijän asemaa

Samaan aikaan eduskunnassa etenee mittava lainsäädäntöpaketti, jolla hallitus haluaa sanojensa mukaan ”kehittää Suomen työmarkkinoita joustavampaan suuntaan”. Lähempi tarkastelu osoittaa, että uudistusten linja kulkee väijäämättä kohti yksittäisen työntekijän aseman heikentymistä.

– Käytännössä Elinkeinoelämän keskusliitto saa nyt kaiken, mitä se on pitkään toivonut. Työntekijöiden näkökulmasta kyse on lähinnä heikennyksistä, Savolainen arvioi.

Jo voimaan on astunut muun muassa muutos, joka mahdollistaa paikallisen sopimisen kaikissa yrityksissä riippumatta siitä, kuuluuko yritys työnantajaliittoon tai millainen työntekijöiden edustus yrityksessä on. Tämä voi Savolaisen mukaan rapauttaa luottamushenkilöjärjestelmää. Lisäksi yt-neuvottelu-aika on puolitettu kolmeen viikkoon.

– Lyhyt neuvottelu-aika lisää paineita ja heikentää mahdollisuutta etsiä luovia vaihtoehtoja irtisanomisille.

Sovittelujärjestelmän muutokset sitovat valtakunnansovittelijan yleiseen linjaan, mikä kaventaa mahdollisuuksia joustaviin ratkaisuihin. Henkilöön liittyvien irtisanomisperusteiden lieventäminen taas merkitsee Savolaisen mukaan käytännössä irtisanomiskynnyksen madaltumista.

Lehdistön ja kustannustoimittajien neuvotteluissa tähän ei tosin suostuttu, vaan alalla vaaditaan edelleen asiallinen ja painava syy irtisanomiseen.

– Tällä tietoa ensi vuoden alussa laista poistuisi painavan syyn vaatimus. Kukaan ei tiedä, mitä se tulee jatkossa tarkoittamaan, mutta tavoitteena on, että työnantajan on jatkossa helpompi päästä eroon työntekijöistä. Lopullinen tulkinta jää oikeuskäytännön varaan, mikä tarkoittaa pitkää epävarmuuden aikaa työpaikoilla.

Uhkana pätkätoiden lisääntyminen

Erityisen huolissaan Savolainen on määräaikaisten työntekijöiden aseman heikkenemisestä. Lain muutos mahdollistaisi vuoden määräaikaisen sopimuksen solmimisen ilman perustetta.

– Media-alalla määräaikaisia työsuhteita käytetään jo nyt paljon. Jos keinotekoiset pätkäsovimukset yleistyvät, työntekijän mahdollisuudet asianmukaiseen ansiokohitykseen ja uran vakauteen heikkenevät entisestään.

Savolainen vertaa tilannetta sulavalla jäälautalla ajelehtivaan jääkarhuun.

– Vaikka iso osa muutoksista ei onneksi osu suoraan media-alaan, olemme osa laajempia työmarkkinoita. Jos työntekijöiden asemaa heikennetään yleisesti, se heijastuu väistämättä myös meille. ●

HAE SÄÄTIÖN APURAHAA!

**KIINNOSTAAKO OPPIMINEN?
KAIPAATKO TAITOJESI PÄIVITYSTÄ
TAI TUKEA TYÖSSÄ JAKSAMISEEN?**

Aikakauslehdentoimittajain Säätiön apurahat ovat haettavissa 1.–30.11.2025. Apurahaa voivat hakea kaikki HS:n jäsenet.

Jaossa painotetaan säätiön hallituksen linjaamia perusteita, joilla hakijan asema ja kilpailukyky työmarkkinoilla entisestään paranevat.

Apurahoja voi saada moniin mielekkäisiin tarkoituksiin: erilaisiin ammattitaitoa kartuttaviin kursseihin, kielikursseihin, työssä jaksamiseen tai vaikkapa kirjallisiin hankkeisiin.

Apurahoja ei myönnetä työnantajan maksettavaksi kuuluviin tarkoituksiin, työvälineisiin tai työmatkoihin. Säätiö ei myöskään jaa työskentelyapurahoja. Apurahaa ei voi saada takautuvasti hankkeisiin, jotka ovat toteutuneet joko kokonaan tai suurimmaksi osaksi ennen hakuajan päättymistä. Säätiö ei myönnä apurahaa, mikäli hakija on saanut apurahan kahden vuoden sisään SAL:n säätiöstä tai HSJ:stä.

Myönnetty apurahat ovat suuruudeltaan keskimäärin 300–600 euroa.

Apurahaa haetaan nettilomakkeella, joka avautuu 1.11. HSJ:n sivuille osoitteessa hsj.fi. Siellä on myös lisätieto apurahan myöntämisestä ja käytöstä. Hakemuksia otetaan vastaan vain sähköisellä lomakkeella.

Päätökset apurahojen saajista tehdään vuoden 2026 alussa, ja kaikille hakijoille ilmoitetaan sähköpostitse hakutuloksesta. Apuraha maksetaan kuitteja vastaan. Apurahan saajat saavat tarkemmat ohjeet sähköpostitse. Apurahat on käytettävä vuoden sisään niiden myöntämisestä.

Lisätietoja antaa säätiön stipendi-asiainhoitaja Sari Nurmo, sarimnurmo@gmail.com ja puh. 050 341 3361.

Jo Katriin ensiohjelmissa onnistui koodissa ja modernin Suomen maailman tyylillä. Kukkupuro, Maailman lauloja, teostettiin italialaista muotollaan.

kuistaa tähtiä. Kuusiluokassa hän istui takana, kun kartat läpötti hänen joutaan ja nimä huutettiin takavuosien kynnyksellä suonaan Timpan kuuheen. Hänen lauki, veti rokkia ja sain kokenutkseen kaksipöytä lähtymään. Timppa nousi ja sanoi, että eyy oli hänen, hänetkin on ajettava luokasta ja päiväkirjan muistutuksi.

Ilmastus Timoon tiki kuin humaus, ja syveni, kun läheisin ja kuulin, miten Timppa sukelti musiikkiin, ja muualla pianon sälellä onnellisena.

Jossain vaiheessa hän tuihokalle, katsoi yhteisesti ajatusta. Käijätti sijoitteluksi vuotta myöhemmin.

Ja yhtäkkiä se sama Timo ilmestyi takaisin, kun hänet ja musiikkikomien oli kohdannut Katri Heleenan ja alkaneet seurustella tämän kanssa. Se olivat kuin haaveja tähtien.

Taliteläkkään tyylillä meidän 1970-luvulla.

Kun Katri ja Timon perhe oli kasvannut, minä kävin tekemässä heistä juttuja Apuun ja lauke massaa Katriin ja Timon lapset, polkopyörät. Trip trap troll.

Timo oli uusin haastattelussa kilistämperi, jotta maistoa hoitaa juttelea, ruokki ja leikkii lapsia lauseen mukana.

Katri pursui onnea.

"Täällä tilat mielen viiteenkin, että I olinin markkinointi joutaan. Oli aivan ihanaa kertoa! Kun elämä oli niin hyvällä mallilla. Ranskahan se oli, kun tehtiin paljon töitä ja oli pienet lapset. Mutta nimä oli minä! Aika suositun, että meillä on kiva ja rakasta. Olin onnellista ja väsyneitä. Kun ilkkäitteen olen maistatut niiden vuosien muistot, olen ihmeilyty, miten onnellista se oli. Välymyskään ei tuunut, kun hyvä muisti. Seillä oli hyvä yhteinen elämä, ne 30 vuotta. Loppuutuuksia pyrin olemaan totuudessa kiinni. En valhelelletä tai jättänyt kertomatta. Niissä ikuisuudessa on kaikkia onni parhaimmillaan aikoinaan ja välyysmuistot on myöhemmin tää aikaa.

Se oli aivan ihanaa kertoa! Kun elämä oli niin hyvällä mallilla. Ranskahan se oli, kun tehtiin paljon töitä ja oli pienet lapset. Mutta nimä oli minä! Aika suositun, että meillä on kiva ja rakasta. Olin onnellista ja väsyneitä. Kun ilkkäitteen olen maistatut niiden vuosien muistot, olen ihmeilyty, miten onnellista se oli. Välymyskään ei tuunut, kun hyvä muisti. Seillä oli hyvä yhteinen elämä, ne 30 vuotta. Loppuutuuksia pyrin olemaan totuudessa kiinni. En valhelelletä tai jättänyt kertomatta. Niissä ikuisuudessa on kaikkia onni parhaimmillaan aikoinaan ja välyysmuistot on myöhemmin tää aikaa.

Katri ja Timo olivat elämänsä aikana 1970- ja 1980-luvun rakkavuosien.

"Lapsi ja leikkiä tuli vuosivuosien. Tehtiin aika kääntäjätoimi määrä 1965. Monenmuu ja uudet olivat tarpeen, muuttivat lähellemme Puhokkaan. Mä olin in talvella, tehtiin monenlaisia kokeita, pienokseja ja tavaraa alkuun ja koulun. Lähtätkö 1967, vieressä rokotat että makkara ja pöytä. Keskusteltiin musiikki, Timppa soitti sähkökitarra ja metalliset musiikki, Timppa soitti sähkökitarra ja metalliset musiikki, Timppa soitti sähkökitarra ja metalliset musiikki.

MUKANA RISTIKKO, TIE TOIVISA JA KERÄILYJULISTE

apu **KATRI HELENA** ERIKOISLEHTI

MIN 5,90

YLI 60-VUOTINEN URA PÄÄTTYY "YRITÄN PITÄÄ TUNTEET KASSASSA"

KATRI HELENAN OMAT SUOSIKIT "KYMMENTEN TÄRKEÄÄ LAULUANI"

NÄIN SYNTYY STADION-KONSERTTI

TOHMAJÄRVEN TYTÖN TIE TÄHTIIN

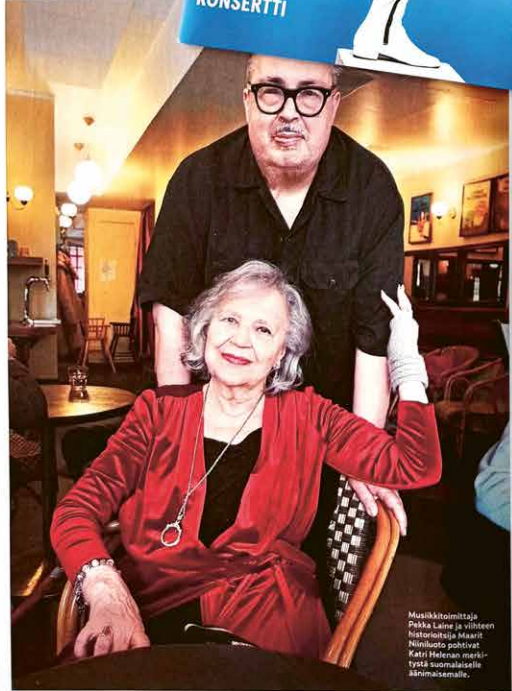
TYÖKAVERIT KERTOVAT TÄMÄN TAKIA KATRI HELENA ON LEGENDA

ALUEHINNAT: 10,90€ / 20,90€

4 600000 000000

1991

Musiikkitoimittaja Pekka Laine ja viihteen historioitsija Maarit Niiniluoto pitivät Katri Heleenan merkitystä suomalaiselle äännelehdelle.

"Tavallisuus on Katri Helenan voima"

Suomalainen tähteos on sitä, että joku hyvin tavallinen ihminen säteilee jotain sellitämöntä, sanovat suomalaisen iskelmä asiantuntijat Pekka Laine ja Maarit Niiniluoto.

(teksti ja kuvat) PASI KOSTIAINEN

Katri Helena pöydettiin "hienot-käsitelmä äänä". Hänen laulajena mukana ja mukana saaneita ovat kasvaneet ja eläneet. Hänet on pulkittu niin Pro Finlandia-mitalilla kuin Suomalainen ryä Elämäntyö-Avalinlippu-palkinnolla.

Miten Katri Helena on tähän suomaan päässyt? Mikä laulu hänen laulansa ovat tarkkoja suomalaista äännelehdettä 60 viime vuoden ajalta?

Laulajalegenda merkitystä mittaan ja sinävi luoksuuden syitä miettäminen kutuimme kaikki unenmittausta musiikkitoimittajia.

Pekka Laine, 59, tunnetaan Yleisradion Radio Suomen nimikko-ohjelmasta ja avun muassa dokumentin isäpöytästä, josta tuoreet Raha-Suomi-ekonomisoiden lisäksi maillitalkoon ikätoimi-Suomi.

Maarit Niiniluoto, 81, on Laineen entinen Työvoimä Yleisradionista. Niiniluoto on suomalaisen viihteen historioitsija, joka muistetaan muun muassa ikätoiminta-ohjelmasta, jota hän teki vuosien 2004 saakka. Hän korostaa ohjelmasta vuoteen saakka puhdasväriä jätelmätoimittajiko.

Rakastan haastoa, valloittaa Silti, vanhoja tanssiloita ja hopeista kulta, hän kovalle.

Tämä on minussa kulkeva syvä virta, sydämeä lähtävä.

Isänsä hahvassa Niiniluodon hoidollisella Helsingin Teollisessa. Katri Helena vie meidät kuitenkin heti pois asafäitviduokasta.

Musiikkitoimittajissa elettiin epävakaa kriisikausi, kun Katri Helena ensimmäinen Kapppale Pöytästä lähtökäsitelin vuonna 1965. Kukaan ohjelmistai oli tuoreessa muistissa ja Yhdysvaltain presidentti John F. Kennedy murhattiin.

Suomena Urho Kekkonen oli valittu äskettäin tejoille presidentti-kaudelelle ja japanilainen auton maahanvienti oli lauru aloitettu. Matti Nykänen syntyi. Käinnykiden leviämiseen jokaisen kansalaisten taskuun menisi vielä runsaat 30 vuotta, joten Puhelinlaulu laulua sopi ajankavara Katri Heleenan laipimurkokappaleeksi siinä missä Puhelinlaulu (Kumpoos tanssileikki) -pujokissa valmistui ja arvitti yleisölle 1965.

Käitän tulin keskellä Suomen ikätoiminta-vaalle tuli maaseudulta uusi tääi, Katri Helena.

Samuli Isola on Avun toimituspäällikkö, jonka vastuualueena ovat Apu-medioiden henkilöjutut.

KUN KATRI HELENA TULI APUUN

Kun Katri Helena ilmoitti päättävänsä uransa Olympiastadiolla, päätettiin Avussa tehdä Katri Helena -erikoislehti. Mutta miten paketoita yhteen lehteen yli 60-vuotinen ura sinivalkeisena äänenä?

TEKSTI JA KUVAT SAMULI ISOLA

OLYMPIASTADION on nähnyt paljon ja enemmänkin. Toisen maailmansodan, Ruotsi-maaottelut, yleisurheilun EM- ja MM-kisat, Suomi-futiksen ikimuistoiset hetket, kun se oli taas ihan hiljalla.

Ja on täällä myös musisoitu. Kaikki alkoi The Rolling Stonesista vuonna 1970. Sen jälkeen stadikalla on kuultu ja koettu maailmantähtiä toisensa perään: **Paul McCartney**, Metallica, **Madonna**, Coldplay...

Tänään, lauantaina 16. elokuuta 2025, 42000-päinen kansa tietää, mitä odottaa. Tuli mitä tahansa, yhdessä lauletaan. Kuten on **Katri Helenan** tahtiin laulettu jenkka-ajoista käännösiskelmiin, autioilta hiekkarannoilta syysunelmiin.

Stadionilla koetaan sukupolvien kohtaaminen. Lavan tähtenä on huomenna 80 vuotta täyttävä kansallislaulaja, katsomossa kansalaisia teineistä tervaskantoihin. Someen tulvii videoita, todistuksia, hehkua ja hehkutusta.

Katri Helenan julkiseen tarinaan tulee tänä iltana viimeinen lenkki. Juuri nyt hän on vielä kansallista omaisuutta, mutta tämän keikan jälkeen hänestä tulee eläkeläinen Katri Kalaoja, laulunsa laulanut.

Tänä iltana jää taakse myös Katri Helenan ja suo-

malaisen median pitkä yhteinen taival, sillä sinivalkeisen äänen elämää ja uraa on suomalainen media seurannut – ja siitä raportoinut – yli kuuden vuosikymmenen ajan.

Suuri salaisuus

Vuosi sitten saimme *Avussa* kuulla tuolloin vielä suuren salaisuuden: Katri Helena tekisi elämänsä viimeisen keikan Olympiastadionilla elokuussa 2025.

Lisäksi laulajatähti halusi päättää yli 60 vuotta kestäneen julkisen matkansa hieman erityisemmällä tavalla kuin normaalilla aikakauslehden kansijutulla. Koska *Avun* ja Katrin suhde on ollut läheinen ja monin tavoin kiinteä jo 1960-luvulta lähtien, Katri halusi, että *Apu* olisi tässä mukana.

Apu on tehnyt vuosikymmenten varrella Katri Helenasta kymmenittäin kansij- ja muita juttuja. Lehden arkistoihin on kerääntynyt artistista runsaasti erilaista materiaalia.

Mutta nyt piti tehdä jotain suurempaa, sillä kun kansallinen ikoni lopettaa, se on enemmän kuin yhden kansijutun arvoinen.

Päätoimittaja **Marja Aarnipuro** sai idean, että

TEIMME ERIKOISLEHTÄ PÄIVÄTYÖMME OHESSA, EIKÄ SILLÄ OLLUT NORMAALILLE AIKKARILLE MÄÄRITETTYÄ RAKENNETTA TAI SIVUPOHJAA.

Keväällä 2025 tehtiin Paula Vesalan kotona juttua stadionkeikan valmisteluista. Kuvassa vasemmalta jutun kirjoittaja Samuli Isola, Katri Helena, Paula Vesala ja Leri Leskinen.

Katri Helenasta tehtäisiin erikoislehti, joka kertoisi hänen urastaan ja lauluistaan ja kävisi läpi hänen tarinansa. Samanlainen lehti, *Jari Sillanpää Special*, oli tehty myös vuonna 2015, kun tangokuninkaan ura ja elämä olivat vielä raiteillaan.

Vain irtonumerona myyty ja vain printtinä ilmestynyt erikoislehti oli tuonut yksien kansien väliin Sillanpään elämän, uran ja ajatukset. Jos joku niin Katri Helena ansaitsi samanlaisen kunnian.

Avulla olisi luonnollisesti lehdestä täysi journalistin vastuu ja täysi vapaus tehdä juuri sellainen lehti kuin se hyväksi katsoi.

Ajatus otti heti tulta. Kun asiaan kuuluvat kannattavuuslaskelmat oli tehty, toimituksessa päätettiin, että kesällä 2025 ilmestyisi *Katri Helena -erikoislehti*.

Kohderyhmänä suuri yleisö ja fanit

Tässä vaiheessa tulin itse mukaan projektiin. *Avun* henkilöjutuista vastaavana toimituspäällikkönä olin ollut mukana tekemässä kymmenittäin kansia ja tunsin Katri Helenan tarinan.

Olin myös osallistunut sivusta *Jari Sillanpää Specialin* suunnitteluun ja tiesin, että erikoislehti on formaattina paitsi antoisa myös haastava. Yhden nimen ympärille koottavan lehden on vedottava suureen yleisöön mutta tarjottava myös faneille jotain erityistä, mitä he eivät ole muualta saaneet.

Lisäksi se on myytävä itsensä marketeissa ja muissa lehtipisteissä kansilupauksillaan ja erityislaatuisuudellaan.

Minusta tuli lehden vastaava tuottaja, ja lehden päätoimittajana toimi luonnollisesti *Avun* päätoimittaja.

Tekijöiksi päätettiin etsiä aikarikirjoittamisen kovaa kärkeä, joilla on ymmärrystä, kokemusta ja osaamista Katri Helenasta, suomalaisen iskelmämusiikin historiasta ja viihdemaailman ilmiöistä.

Ei mikään nostalgiraamattu

Aloitimme *Katri Helena* -erikoislehden suunnittelun muiden töidemme ohella syksyllä 2024. Tällöin ei julkisuudessa eikä median keskuudessa ollut vielä mitään tietoa siitä, että Katri Helena tekisi seuraavana kesänä uransa viimeisen keikan. Niinpä saimme rauhassa suunnitella erikoislehteä, joka jäisi historiaan viimeisenä suurena Katri Helenaan liittyvänä aikauslehtituotteena.

Mukaan sisäpiiriin tulivat lisäksi vastaava päätoimittaja **Iina Artima-Kyrki** (päätoimittaja Marja Aarnipuro oli jäämässä syksyllä 2024 eläkkeelle), A-lehtien aikakausmedioiden johtava AD **Timo Tervoja**, sekä *Avun* tuottaja **Hanna Parhaniemi**.

Nyt piti ruveta hahmottelemaan, millainen lehdestä tulisi. Koko: 68 sivua. Sisältö: monenlaisia tulokulmia Katri Helenan tarinaan, uraan ja lauluihin sekä siihen, miten ihmiset ovat aikojen kuluessa nämä kokeneet. Materiaali: kaikki se kuvallinen ja kirjallinen materiaali, jota laulajasta oli *Apuun* vuosikymmenten varrella tallentunut. Emme kuitenkaan halunneet tehdä lehdestä nostalgiraamattua, joka kylpisi vain menneessä.

Halusimme synnyttää julkaisun, joka elää ja hengittää, yllättää ja ihastuttaa, käy kiinni paitsi artistin huippuhetkiin myös hänen elämänsä kipukohtiin. Joka viihdyttää, tarjoaa tietoa ja elämyksiä, tekee journalistisia sukelluksia ilmiöön nimeltä Katri Helena.

Ja luonnollisesti lehdessä haastateltaisiin myös itse taiteilijaa ja hänen kanssaan töitä tehneitä ihmisiä. Ovathan he tämän taipaleen parhaita asiantuntijoita.

Viihdemaailman historiaa ja pukeutumisvinkkejä

Lehden rakenne alkoi hahmottua syksyn ja talven aikana. Kantavana pilarina olisi pitkä keskiosan juttu, jossa käytäisiin omintakeisella tavalla läpi Katri Helenan pitkää taivalta *Avun* vinkkelistä.

Onneksemme meillä oli takataskussa kymmenittäin tähdestä tehtyjä juttuja – ja käytettävissä *Avun* eläkkeellä oleva toimittajalegenda **Raila Kinnunen**, joka oli tehnyt Katri Helenasta juttuja meille ja muihin aikauslehtiin 1960-luvulta lähtien.

Muu osa lehdestä suunniteltiin rikastamaan tätä pitkää tarinaa. Pyytäisimme Katri Helena valitsemaan suosikkikappaleensa omasta tuotannostaan ja perustelevaan valintansa. Halusimme myös laulajan kanssa läheisesti työtä tehneiden musiikin ammattilaisten – sanoittajien, säveltäjien, laulajien ja säestäjien – muistoja ja kokemuksia Katri Helenasta.

Lisäksi mukaan piti saada kulttuuri- ja iskelmä-

historian asiantuntijoiden arvioita Katri Helenan merkityksestä suomalaiselle iskelmälle ja sodanjälkeisen Suomen tarinalle.

Ja kun loppuvuodesta 2024 saimme tietoomme, että Katri Helena levyttäisi vielä yhden laulun, tällä kertaa nykypäivän naispuolisten huippusolistien kanssa, halusimme lehteen myös näiden nuoremman polven laulajien kommentteja.

Luonnollisesti päätimme kirjoittaa myös suuren stadionkonsertin valmisteluista sekä tuoda lehteen kevyempää osastoa, kuten Katri Helena -ristikon, Katri Helena -tietovisan ja pukeutumisvinkkejä sinivalkoiseen tyyliin.

Kuvitukseksi kaivettiin arkistoista vanhojen levyjen ja lehtien kansia sekä historiallisia kuvaharvinaisuuksia. Tätä päivää lehteen toivat tuoreet haastattelut ja kuvat.

Siis jokaiselle jotain.

Mission accomplished

Lehden tekoprosessi oli poikkeuksellinen. Teimme erikoislehteä päivätömmehän ohessa, eikä sillä ollut normaalille aikkarille määritettyä rakennetta tai sivupohjaa. Jokainen juttu syntyi uniikkina.

Keväällä 2025 aloimme olla loppusuoralla. Sisältö alkoi jo muistuttaa sitä, millaisena lehti juhannuksen 2025 alla lehtipisteisiin tippahtaisi.

Tekijäjoukko oli vaikuttava. Raila Kinnusen 22-sivuinen (!) juttu otsikolla ”Suomen pituinen matka” sai rinnalleen pitkän linjan musiikkikirjoittajan **Pasi Kostiaisen**, joka haastatteli musiikin ja viihdehistorian ammattilaisia. Toimituksen oma tuottaja **Hanna Parhaniemi** teki oivat ja koskettavat haastattelut Katri Helenasta sekä nuoren polven naisartisteista. Itse kirjoitin jutun siitä, kuinka stadionkeikkaan valmistauttiin huippuammattilaisten voimin: jutun konsertin ohjaajaksi valitun **Paula Vesalan** kotona Katri Helena ja konsertin musiikillista johtajaa **Leri Leskistä**. Soitinpa muotisuunnittelija **Teemu Muurimäellekin**, joka suunnitteli Katri Helenan asut viimeiselle keikalle.

Tärkeässä roolissa olivat myös valokuvaajat ja taitajat, sillä erikoislehden on näytettävä ja tunnettava laadukkaalta, kiinnostavalta ja eheältä.

Kesäkuun alussa 2025 lehti oli viimein valmis painoon. Tunne oli erityinen, olimmekin tekemässä jotain historiallista.

Kun *Katri Helena -erikoislehti* ilmestyi 19.6.2025, sen kohtalo oli Suomen kansan ja irtonumero-ostajien käsissä. Myysikö 5,90 euron hintainen lehti? Miten lukijat siihen suhtautuisivat?

Vastaus: hyvin, kuten esimerkiksi tämä palaute osoittaa: ”Täähän on kuin Suosikin spesiaalinumero, julisteet ja kaikki! Hieno keräilykappale!”

Mission accomplished. ●

SITÄ SAA, MITÄ MITTAA

Analytiikka kaventaa käsitystä siitä, mikä on tärkeää.
Tutkijoiden mukaan journalismi on dataistunut
rajummin kuin useimmat muut tietotyön alat,
eikä johdossa aina haluta katsoa seurauksia silmiin.

TEKSTI TUUKKA TUOMASJUKKA KUVITUS OUTI KAINIEMI

Näitä juttuja lukemalla ihmiset taval-
laan äänestävät puheenaiheita.”
Näin *Iltalehden* politiikan toimittaja
Marko-Oskari Lehtonen totesi
elokuussa Poliitiikan puskaradio

-podcastissa, kun hän keskusteli ministeri **Sari Multalan** ”niin sanotun kannikohun” uutisoinnista. Samalla hän kiteytti olennaisen osan 2020-luvun journalismin ja sen mittaamisen kulttuuria.

Videolla sammaltavasta ministeristä julkaistiin elokuussa lukuisia juttuja eri medioissa. Samoin Michelin-ravintoloitsija **Kozeen Shivanin** ravintolan sulkemisesta – ja esimerkiksi Ultra Bra -yhtyeen laulun epäviireisyydestä stadionkonsertista tehdyssä livetaltioinnissa.

Yksittäisen, asian yhdellä kertaa selvittävän jutun sijaan juttuja tuli monta, ja ne nousivat korkealle julkaisujen etusivuilla. Ja kun jostain asiasta kirjoitetaan paljon, toistuvasti ja näkyvästi, se tuo olon, että tämä on tärkeää – vaikka aihe ei sellaiselta oikeastaan tuntuisikaan.

Toimitukset ovat jo pitkään seuranneet digitaalisia yleisöjään ja niiden lukutottumuksia. Klikit, juttujen lukemiseen käytetyt minuutit ja muut tiedot vaikuttavat toimituksen tekemisiin journalistisiin päätöksiin. Jos aihe ”vetää”, sitä tehdään lisää.

Kriittisen keskustelun käyminen aihepiiristä tuntuu kuitenkin vaikealta. Erityisesti toimitusten johto väistelee analytiikan kääntöpuolista puhumista.

Tämän jutun valmistelussa *Lööpin* toimitus painotti, että minun kannattaisi lähestyä haastateltavia analytiikan hyvät puolet edellä, jotta he suostuisivat puhumaan aiheesta.

Se ei kerro kovin hyvää suomalaisen journalismin kyvystä käsitellä toimintaansa avoimesti. Jos keskustelu ei onnistu kollegoiden kesken, miten se tehdään rehellisesti yleisölle?

Suomalaisessa journalismin tutkimuksessa sen sijaan puhutaan analytiikasta suoraan.

Reaaliaikaista yleisömetriikkaa

An extreme example of datafication. Ääriesimerkki dataistumisesta.

Niin Jyväskylän yliopiston väitöskirjatutkija **Pinja Päivänen** kuvaa tulevassa tutkimusartikkelissaan suomalaisten toimittajien työtä. Siihen hän on haastatellut 55:tä suomalaista toimittajaa yhdessä kollegoidensa kanssa.

”Toimittajien yksilöllistä suoritusta arvioidaan jatkuvasti reaaliaikaisella yleisömetriikalla”, hän kirjoittaa konferenssisitelmänsä tiivistelmässä.

Artikkeli tarkastelee työn merkityksellisyyttä dataistumisen aikana. Se muuttuu häilyväksi, kun analytiikan tuottama data joko vahvistaa työn merkitystä – tai mitätöi sen.

Päivänen tuntee toimittajan työn ja sen realiteetit hyvin. Ennen tutkijan uralle lähtemistä hän ehti työskennellä lähes vuosikymmenen ajan *Helsingin Sanomissa* eri rooleissa: toimittajana eri osastoilla ja lopulta HR-asiantuntijana.

Journalismia hän lähestyy dataistumisen ja organisaatioiden tutkimuksen näkökulmasta. Siellä on tutkittu paljon ”sitä vähittäistä valtaa, jonka metriikka kaappaa yksilöiden ja organisaatioiden toiminnasta”.

– Väitän, että on harvaa muuta tietotyön alaa, jossa työ olisi dataistunut näin rajusti, Päivänen sanoo.

Sillä on kääntöpuolensa. Journalismin arvoa kun ei voida koskaan typistää numeroihin, hän muistuttaa.

Itsepetoksen vaara

Sitä saa, mitä tilaa. Tai mittaa. Ja toimituksissa todellakin on mitattua.

Siitä kertoo se, miten juttuja on viime vuosina paketoitu. Ensin tulivat klikkiotsikot, kun katsottiin kävijämääriä. Sen jälkeen taas tulivat ”massiiviset, kilometrin mittaiset jutut”, kun katsottiin lukuaikeja.

Pinja Päivästä kiehtookin *behavioral visibilityn* käsite.

– Sen mukaan numerot ja analytiikka voivat ohjata käsityksiä siitä, mikä työssä on tärkeää tai tekemisen arvoista. Samalla se voi saada työntekijät tekemään töissä korostuneesti vain sellaisia asioita, joita analytiikka noteeraa, hän selittää.

Toimitusten johdossa ollaan Päiväsen mukaan kuitenkin haluttomia tarkastelemaan tällaisia riskejä. Niissä ajatellaan, että journalismin yhteiskunnallinen tehtävä suojaa toimituksia.

Se on rohkea toive.

Päivänen nostaa esiin vanhan väitteen, jonka mukaan toimittajat ovat norsunluutornissa: sulkeneet korvansa kaikelta muulta kuin omilta huomioiltaan.

Hän päivittäisi sen nykyaikaan.

– Ajattelen, että me olemme nyt norsunluutornissa analytiikan suhteen.

Tutkimushaastatteluja tehdessä Päiväsen huomio on kiinnittynyt siihen, kuinka osa esihenkilöistä ja toimittajista puhuu analytiikasta jopa laadullisina mittareina, vaikka ne tuottavat ainoastaan lukuja – siis määrällistä dataa.

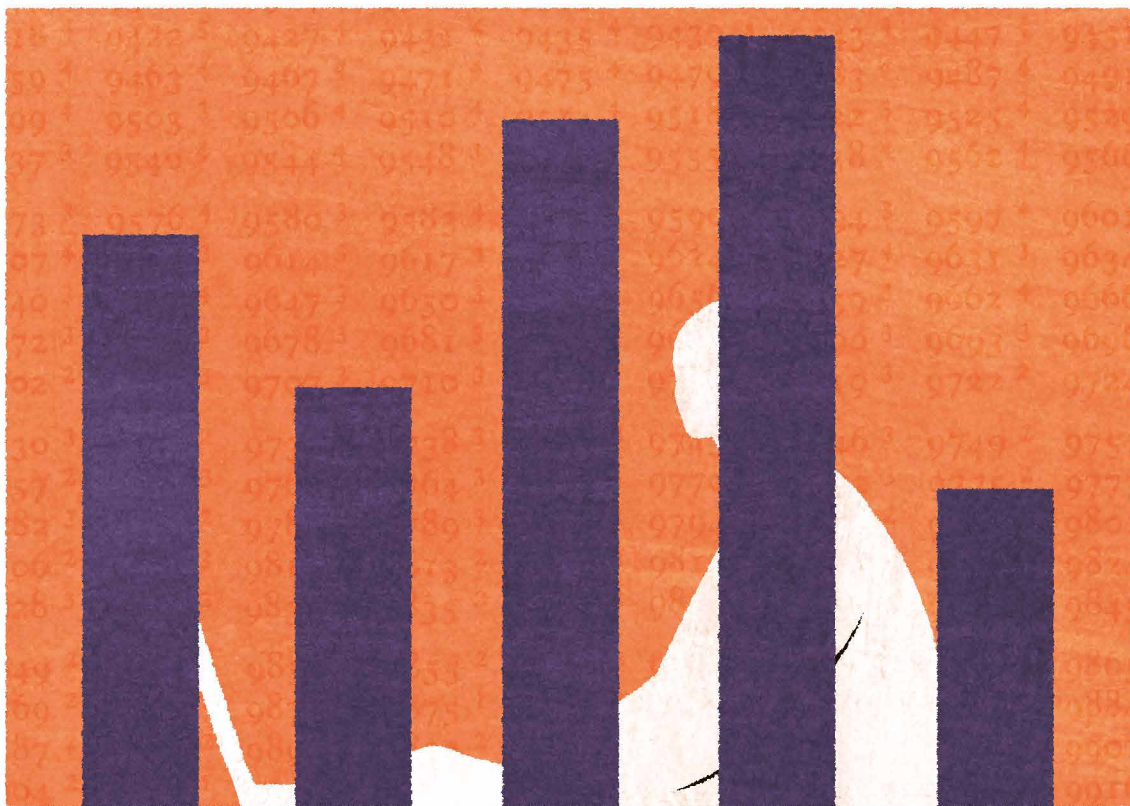
– Se kertoo datan vallasta ja houkuttelevuudesta, hän sanoo.

Olen häkeltynyt. Numeroiden väliin jää paljon aukkoja, jotka voi kyllä tulkita yhdellä tavalla – mutta yhtä hyvin myös toisella tavalla. Siksi väite laadullisesta analytiikasta kuulostaa melkein itsepetokselta.

Päivänen toppuuttelee näkemystäni.

– Näen, että siinä on itsepetoksen vaara.

Tutkija **Pauliina Penttilä** kirjoittaa, kuinka journalismin tutkimus on tarkastellut sitä, millai-

ANALYTIikka VOI SAADA TYÖNTEKIJÄT TEKEMÄÄN TÖISSÄ KOROSTUNEESTI VAIN SELLAISIA ASIOITA, JOITA SE NOTEERAA.

sia seurauksia ja rajoituksia analytiikan käytöstä on journalismin autonomialle. Toimittajat kokevat, että yleisometriikka rajoittaa erityisesti heidän vapauttaan valita aiheensa, minkä lisäksi analytiikan käyttö luo jännitteitä toimittajien ja johdon välille.

”Ei kahlitse vaan auttaa”

Luonteva osa arkea. Tärkeä ja keskeinen rooli toimistustyön tukena. Mukana ideoinnissa ja suunnittelussa. Ei kahlitse vaan auttaa.

Otavamedian naistenmedian kehityspäällikkö **Uura Hagberg** luonnehtii analytiikan roolia toimituksissa tutun kuuloisesti – vaikkakin varovaisesti. Ehkä siksi huomiot jäävät yleismalkaiseksi.

Konkreettisia vastauksia siitä, kuinka analytiikka on vaikuttanut journalistisiin valintoihin, on tunnin mittaisen haastattelun aikana hankala saada. Puhe kääntyy toistuvasti siihen, kuinka muutkin asiat vaikuttavat analytiikan rinnalla.

Mutta merkitystä analytiikalla näyttää olevan, ja paljon.

– Kyllä se auttaa meitä journalististen valintojen tekemisessä, Hagberg sanoo jo alkuminuuteilla.

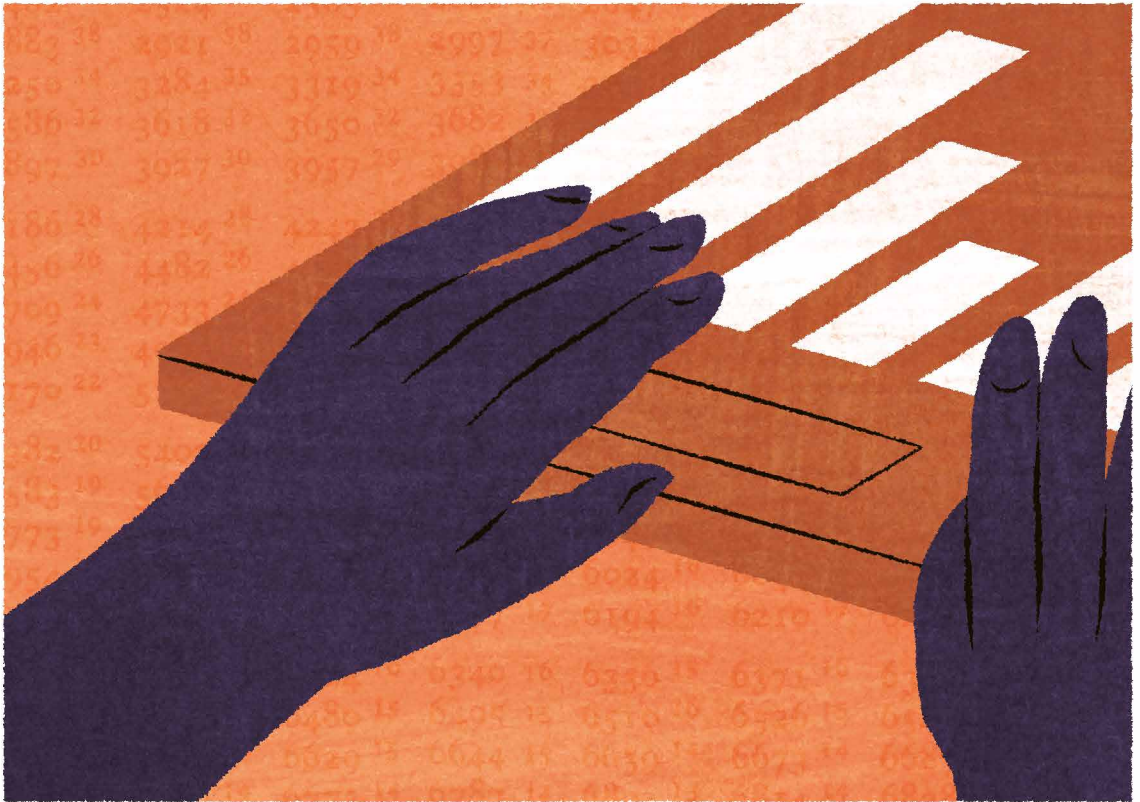
Se ainakin selviää, että *Annassa* ja *Kotiliedessä* seurataan tarkasti hakukonedataa. Kun toimituksessa nähdään, ”mitkä haut menestyvät” hakukoneessa, se voidaan ottaa huomioon ”sisällön optimoinnissa”.

Se tarkoittaa vaikkapa sitä, että kun löytyy ”iso haku” eli jokin hakutuloksissa menestyvä kattotermi, voidaan pohtia ”pienempiä hakusanoja” eli katto-termin alle osuvia, niin ikään yleisöä kiinnostavia sisältöjä.

Samalla hakusanoista voidaan huomata, jos julkaisusta puuttuu jokin näkökulma tai sisältö, jolle olisi kysyntää.

Ja koska sisällöt pyritään saamaan Googlen hakutulosten ensimmäiselle sivulle, julkaisu pyrkii

DATAA KÄYTETÄÄN AIHEPIIRIEN JA NÄKÖKULMIEN HAARUKOIMISEEN.

välttämään ”päällekkäistä sisältöä” – siis esimerkiksi keskenään liian samanlaisia juttuja.

– Hakukoneet eivät pidä siitä, Hagberg perustelee.

Ajaton sisältö kannattaakin hänen mukaansa pitää ajan tasalla sen sijaan, että saman jutun tekisi kymmenen kertaa uudelleen. Se kuulostaa virkistävältä – ja eroaa siitä, kuinka moni uutismedia tuntuu toimivan.

Mutta minkälaisista hakusanoista sitten on kyse? Hagberg ei valitettavasti voi kertoa.

– Normaaleja asioita, joita ihmiset hakevat, hän sanoo.

Kun pohdin ääneen, että voisin hyvin etsiä *Kotiledestä* esimerkiksi vinkkejä pihani sadon säilömiseen tai omenapiiraan reseptiin, Hagberg näyttää hymyilevän.

Yksipuolistumista ei toivota

Toimittajien ammattilehdistö seuraa ja raportoi aktiivisesti, miten analytiikka näkyy toimituksissa.

Hankalampaa on päästä konepellin alle: löytää vastauksia siihen, miksi analytiikalle on annettu journalismissa niin keskeinen rooli.

Esimerkiksi Hagbergin mukaan analytiikkaa käytetään, koska julkaisu haluaa ymmärtää verkkokävijöidensä käyttäytymistä ja kiinnostuksen kohteita. Sen jälkeen, kun dataa on saatu, sitä käytetään sisällön suunnittelussa.

Mutta edelleen: miksi?

Tunnen olevani jankuttava lapsi.

– Jotta me voimme palvella heitä mahdollisimman hyvin ja tehdä vaikuttavaa ja mielenkiintoista sisältöä. Siihenhän tässä pyritään, Hagberg sanoo.

Toisaalta on kiinnostavaa, kuinka Hagberg puhuu monipuolisuudesta.

Hänen mukaansa analytiikan ei haluta yksipuolistavan sisältöä. *Annassa* ja *Kotiledessä* halutaan kirjoittaa myös jatkossa työelämästä, terveydenhoidosta, luonnosta ja kulttuurista, vaikka ne eivät kuuluakaan ydinsisältöihin.

– Sellaisista aiheista, joilla on meidän mielestämme yhteiskunnallista arvoa ja joita haluamme tuoda niitä esiin.

Realiteetteja ei pääse pakoon

Maaailman Kuvalehden päätoimittaja **Anni Valtonen** on kuin kollegansa: kiireinen.

Hoppua näyttää olevan nytkin. Vaikka haastattelu-pyynnössä mainittiin puhelinhaastattelu, hän palaa muistutuksen jälkeen sähköpostivastauksin.

Ne ovat kuitenkin kiinnostavia. Valtonen mukaan analytiikalla on ollut melko vähän merkitystä *Maaailman Kuvalehte*en.

– Toki analytiikkaa on kiinnostava seurata, ja pyrimme tekemään verkossa menestyviä juttuja, mutta ydintehtävämme ei ole myydä jokaista juttua jokaiselle. Olemme aika onnekkaita, kun voimme valita painottaa muita asioita kuin jutun myymistä, Valtonen kirjoittaa.

Isolta osin kehitysyhteistyövaroilla pyörivä *Maaailman Kuvalehti* pyrkii ennemminkin kertomaan mahdollisimman laajasti asioista eri puolilta maailmaa. Juttuja löytyy niin alkuperäiskansan maakiistoista Chilestä kuin sateenkaarivähemmistön asemasta Zimbabwea.

Realiteetteja ei silti pääse pakoon.

– *Maaailman Kuvalehden* lukijat ovat pohjimmitaan ainakin juuri verkon osalta samanlaisia kuin muutkin: tuttu & populaari kiinnostaa, Valtonen huomauttaa sähköpostiviestissä.

– Varmaan tämän – ja uutiskilpailun takia – monet uutismediat tekevät samoja juttuja samoista paikoista ja aiheista. Se näyttää joskus koomiselta (vanha kunnon sopolivertaus) ja on usein pelkästään pelaamista varman päälle; esimerkiksi kymmeniä juttuja Yhdysvalloista, koska niitä luetaan, vaikka uutisoinnin arvoisia asioita tapahtuu muuallakin.

Valtonen heittää palloa lukijoille. Hän pitäisi hyvänä sitä, että yleisö luki laajasti eri aiheista eikä jäisi jumiin tiettyyn teemaan tai tunnetuihin ihmisiin.

Se ainakin purisi median nykyisiin mittaamiskäytäntöihin, mutta ei puuttuisi ongelman juurisyihin.

Siis siihen, millaisia johtopäätöksiä luvuista tehdään.

Datan avulla haarukoidaan aiheita

Tätä juttua kirjoittaessani olen ajatellut, miten *Helsingin Sanomien* verkkoanalytiikka synnytti *Uuden Jutun* kokoisen vastareaktion Suomen media-kenttään.

Siksi yllätyn, kun toimituspäällikkö **Jussi Pullisen** puheet analytiikasta kuulostavat varsin tiedostavilta. Julkaisu vaikuttaa päivittäneen strategiaansa.

Pullisen mukaan analytiikan vaikutus yksittäisen *Helsingin Sanomien* jutun näkökulmittamiseen

on melko vähäinen. Sen sijaan dataa käytetään aihepiirien haarukoimiseen: sen selvittämiseen, mille on kysyntää.

Tällaisia aiheita ovat Pullisen mukaan esimerkiksi työttömyys pääkaupunkiseudulla tai ”peukku” eli alfa-PVP-muuntohuume.

– Siihen liittyy kiinnostusta ja ehkä pelkoakin, hän myöntää – luultavasti vahingossa. Mediat kun eivät halua myöntää ratsastavansa pelolla.

Analytiikasta on Pullisen mukaan saatu myös selkeitä havaintoja siitä, mihin aikoihin minkäkinlaisia juttuja kulutetaan. Esimerkiksi tv-ohjelmasuositukset kiinnostavat ”tiettyyn kellonaikaan hyvinkin paljon.”

Erytisen kiinnostavaa on se, että *HS* seuraa Pullisen mukaan myös nuorten lukijoiden osuutta. Se vaikuttaa julkaisupäätöksiin.

– On huomattu, että Lähi-idän kriisi ja Gaza puhuttelevat nuoria lukijoita yllättävän paljon, ja todettu, että meidän kannattaa julkaista sosiaalisessa mediasa raportointia Lähi-idästä, Pullinen kertoo.

Samalla analytiikka paljastaa, millaiset tavat käsitellä ajankohtaisia aiheita toimivat parhaiten. Menestystä keräsi esimerkiksi kesällä tehty, avustuslentokoneesta kuvattu reportaasi Gazan yltä, jossa oli mukana video.

– Se video kiinnosti tosi paljon, mutta kaikki Lähi-idä-jutut eivät kiinnosta.

Tilaa ei parane ärsyttää

HS:n verkkoanalytiikan käytössä näyttää tapahtuneen selvä muutos. Aiemmin maksullisetkin mediat halusivat suuren markkinaosuuden klikkimäärissä, mutta nyt ne haluavat pitää tilaajansa.

Silloin heitä ei parane ärsyttää. *Helsingin Sanomien* julisti kesäkuussa luopuvansa klikkiotsikoista. Pian otsikot myös aidosti selkenivät. Kyseessä tuskin oli yhteiskunnallinen kädenojennus, vaan peliliike, jonka taustalla oli raha.

Samalla eri kohderyhmille tehdyt jutut näyttävät palaavat journalismiin. Juttu voikin olla lehden silmissä arvokas, vaikka se ei tavoittaisi suurinta yleisömäärää.

Jussi Pullinen puhuu ”hyvin osuvista jutuista”, jotka voivat olla eri kuin ne, jotka saavat massoja taakseen.

Siinä näyttää yhä olevan harjoiteltavaa. Pian *Lööpin* haastattelun jälkeen Pullinen oli samassa paneelikeskustelussa *Uuden Jutun* toimituspäällikön **Sonja Saarikosken** kanssa. Tämä kuvaili kolumnissaan, kuinka Pullinen ei tunnistanut julkaisun kulttuurijournalismista esitettyä kritiikkiä – sitä, että merkitys puuttuu.

Monia juttuja luetaan kymmeniä tuhansia kertoja, Pullinen oli vastannut.

Mutta voiko siitä sittenkään tehdä laadullisia johtopäätelmiä? ●

Graafinen suunnittelu on lähtökohtaisesti ongelmanratkaisua, sanoo Otavan lasten- ja nuortenkirjojen AD Päivi Puustinen.

KIRJAN KÄYNTIKORTTI

Kirjan kansi on sekä lupaus lukijalle että myynnin ja markkinoinnin työkalu. Kolme kokenutta suunnittelijaa kertoo, miten luova ilmaisu ja kaupalliset realiteetit sovitetaan yhteen.

TEKSTI ANNAMARI TYPPÖ KUVAT PEKKA HOLMSTRÖM

Kirjan kansi on sen mainosjuliste ja käyntikortti samassa paketissa. Se on ensimmäinen kosketus teokseen, ja usein myös ratkaiseva. Tutkimusten mukaan kansi vaikuttaa voimakkaasti siihen, miten innokkaasti kirjaa ostetaan ja lainataan, vaikka lukijat harvoin myöntävät asiaa ääneen.

Onnistuneen kannen ominaisuuksia on vaikea määrittellä. Hyvä kansi voi olla monenlainen, mutta markkinoinnin työkaluna sen on ennen kaikkea autettava kirjaa erottumaan massasta. Lisäksi kannesta on nähtävä, kenen teos on kyseessä, mitä genreä se edustaa ja kuuluuko se johonkin sarjaan. Kansi kertoo myös jotakin sisällöstä: se on lukuohje ja osto-opas samassa.

Rajoista syntyy vapaus

– Vaikeinta on, jos saa suunnitella ihan millaisen kannen tahansa. Se on kammottavaa, sanoo graafisen suunnittelija **Emmi Kyytsönen**, joka on tehnyt pitkän uran kirjasuunnittelun parissa. Hänen mukaansa genre, kohderyhmä ja kustantamon linjaukset luovat raamit, jotka helpottavat luovaa työtä.

Sama ajatus toistuu muidenkin suunnittelijoiden puheessa: rajat eivät kahlitse vaan antavat suunnittelulle suunnan. Otavan lasten- ja nuortenkirjojen AD **Päivi Puustinen** muistuttaa, että graafinen suunnittelu on lähtökohtaisesti ongelmanratkaisua. Kyse on

aina siitä, miten tietty kirja saadaan näyttämään oikealta juuri siinä ympäristössä, johon se julkaistaan.

Jussi Karjalainen on palkittu graafikko ja kuvittaja, jonka kädenjälki näkyy muun muassa **Miki Liukkosen** ja **Laura Lindstedtin** teosten kansissa. Hänkään ei näe itseään taiteilijana, vaan käsityöläisenä, joka toteuttaa asiakkaan toiveita ammattitylpeydellä ja parhailla mahdollisilla työkaluilla.

– Hyvä käsityöläinen osaa veistää peruskäkikellon ja tarvittaessa myös uniikin prinssiversion. Molemmat vaativat taitoa, mutta aina lähdetään siitä, mitä asiakas tilaa, Karjalainen sanoo.

Genreviestintää sekunnin murto-osassa

Kirjojen visuaaliset koodit ovat tarkkoja. Dekkarien, feelgood-romaanien ja runouden ystävät tunnistavat sekunnissa, onko kirja heidän maailmastaan vai ei.

Dekkarit jakautuvat jopa alagenreittäin: synkkä *nordic noir* viestii valokuvilla, varjoilla ja kylmillä sävyillä, kun taas *cozy crime* turvautuu kuvitettuun, lempeään ilmeeseen. Romanttinen viihde näyttää toisenlaiselta kuin korkeakirjallisuus – ja runous on vielä oma lukunsa.

Tämä ei tarkoita, että suunnittelija vain toteuttaisi ennalta määritettyä kaavaa. Päinvastoin. Parhaat kannet erottuvat joukosta ja ylittävät genren odotukset.

– Onnistuneimmillaan kansi sopii genreen ja samalla keksii siihen ihan uuden twistin, sanoo Puustinen.

Kauppatavara vai taideteos?

Kansista puhuessa unohtuu helposti, että kirja on myös kauppatavara. Suomessa julkaistaan joka vuosi tuhansia uusia nimikkeitä, ja kirjakaupan hyllyssä tai hypermarketin myyntipöydällä kilpailu huomiosta on armotonta.

Markkinoinnilla onkin aina sanansa sanottavana. Näkykö kirjailijan nimi tarpeeksi isolla? Onko väri-maailma trendikäs? Huomaako kirjasta, että se on osa sarjaa?

Kyysönsä mukaan markkinointi tuo usein pöytään konkreettisia toiveita: joskus on vältettävä esimerkiksi tiettyä väriä, koska sitä on käytetty viime aikoina liikaa, tai varmistettava riittävä kontrasti, jotta kansi erottuu verkkokaupan muiden kirjojen joukosta.

Digitaalinen jakelu on muuttanut kansien suunnittelua enemmän kuin mikään muu viime vuosikymmeninä. Äänikirja- ja e-kirjapalveluissa kansi näkyy pienenä nelionä, joten hienovaraiset tekstuurit tai typografiset vivahteet eivät enää riitä.

– Nykyään painomateriaalit tulevat mietintään vasta myöhemmin, kun ennen kirjaesine itsessään saattoi olla lähtökohta, Kyytsönen sanoo.

Puustinen harmittelee, että kirjamaailman digitalisaation myötä painopaperien ja materiaalien kirjo on kaventunut.

– Kirjaesine, jossa materiaalit tukevat ideaa, on minusta kiinnostavin. Nykyisin vaihtoehtoja on vähemmän, eikä kirjan hintaa voi nostaa loputtomiin.

Silti suunnittelijat uskovat, että fyysisen kirjan viehätysvoima säilyy. Karjalainen nauttii siitä, että kirja kuluu käytössä.

– Luettu kirja näyttää iloiselta kirjalta. Digitaalisessa tiedostossa ei tapahdu samaa.

Luottamus ratkaisee

Kuka saa viimeisen sanan siitä, miltä kirja näyttää? Kaikki kolme suunnittelijaa sanovat samaa: kustantamo. Kustannustoimittaja kokoaa yhteen kirjailijan, markkinoinnin ja muun organisaation näkemykset.

Silti prosessi ei ole aina kitkaton. Karjalaisen mukaan suurin riski on viime hetken hätäily.

– Jos prosessissa alkaa panikointi, siitä seuraa hätä-

ohjeita ja seivausta ja lopputulos kärsii. Hyvä kansi syntyy, kun kaikki uskovat, että kyllä tästä hyvä tulee.

Suunnittelijan paras tuki on hyvä briiffi.

– Kun reunaehdot on kerrottu selkeästi, työ helpottuu. Epäselvä briiffi johtaa sekavaan prosessiin ja loputtomiin korjauskierroksiin, sanoo Puustinen.

Rohkeus kannattaa, joskus

Voiko suunnittelija tietoisesti rikkoa kaavaa?

– On kaksi vaihtoehtoa: pysyä genren sisällä ja erottaa sen kontekstista tai irtautua genrestä kokonaan. Molemmassa on mahdollisuutensa, Kyytsönen sanoo.

Karjalainen ottaa esimerkiksi Miki Liukkosen romaanit. Niiden kannet olivat kaikkea muuta kuin kaupallisia, mutta juuri siksi niistä tuli kaupallisesti menestyneitä.

– Paradoksi oli se, että mitä epäkaupallisempia kansia teimme, sitä kaupallisempia niistä tuli.

Rohkea kansi ei kuitenkaan aina tarkoita vaikeaselkoista.

– Se voi olla kristallinkirkas ja selkeä. Joskus yksinkertaisuus on rohkeutta, Puustinen muistuttaa.

Kansainväliset virtaukset, kotimaiset rajat

Kansainväliset trendit ohjaavat vahvasti myös suomalaisten kirjojen kansia. Koska suuri osa käännöskirjoista julkaistaan alkuperäiskansilla, visuaaliset virtaukset valuvat Suomeen väistämättä.

– Uusi kansi tehdään käännöskirjaan vain, jos alkuperäinen on selvästi markkinoille väärän näköinen, Puustinen kertoo.

Samalla suomalaiset suunnittelijat kamppailevat tuotannollisten rajoitusten kanssa: meillä ei ole mahdollisuutta samanlaiseen materiaalikikkailuun kuin suurilla markkinoilla, joilla samasta kirjasta saatetaan tehdä monta erilaista ja erihintaista laitosta erilaisille kuluttajille. Silti suomalainen kirjasuunnittelu saa kiitosta korkeasta tasostaan.

– Pitkiä sanoja on hankala sijoittaa kanteen, mutta muuten suomalaiset kannet ovat visuaalisesti todella hyviä, Kyytsönen naurahtaa.

Tulevaisuuden kansi

Animoidut kannet eivät enää tunnu kaukaiselta utopialta.

– Mä vaan odotan, koska niistä tulee arkea, Puustinen sanoo.

Tekoäly kuuluu jo työkaluvalikoimaan. Toiset suhtautuvat siihen varovaisesti, toiset uteliaasti. Karjalainen muistuttaa, että väline ei ratkaise.

– Kamerallakin voi ottaa hyviä tai huonoja kuvia. Tekniikka itsessään ei tee hyvää tai huonoa, vaan ratkaisevaa on se, mitä sillä tehdään.

BookTokin ja Instagramin kaltaiset visuaaliset alustat luovat uusia kliseitä, mutta samalla ne

PITKIÄ SANOJA ON HANKALA SIJOITTA KANTEEN.

Nykyään kannen on erotuttava ennen kaikkea äänikirjapalveluiden pikkukuvien joukosta, kertoo graafinen suunnittelija Emmi Kyytsönen.

Graafikko ja kuvittaja Jussi Karjalainen näkee itsensä käsityöläisenä, joka toteuttaa asiakkaan toiveita.

BOOKTOKIN JA INSTAGRAMIN KALTAISET VISUAALISET ALUSTAT LUOVAT UUSIA KLISEITÄ.

pakottavat suunnittelijat miettimään, miten kirja saadaan erottumaan informaatiotulvasta.

Kirjasuunnittelu onkin yhtä aikaa taidetta, käsityötä ja markkinointia. Se on pieni mutta näkyvä osa visuaalista kulttuuria ja yksi merkki siitä, millaiseksi kirjallisuus hahmottuu, mitä genrejä arvostetaan ja millaisia tarinoita pidetään houkuttelevina.

Lopulta kyse on luottamuksesta ja rohkeudesta. Kansi voi olla klassisen tyylikäs tai täysin yllättävä, mutta parhaimmillaan se houkuttelee tarttumaan kirjaan ja avaamaan oven sen maailmaan.

Jussi Karjalainen toivoo, että kustantamot rohkaisuisivat tilaamaan kansiä myös uusilta tekijöiltä ja antaisivat heidän erehtyä ja oppia virheistään. Ilman riskinottoa kun ei synny myöskään niitä kansiä, jotka jäävät historiaan. ●

SUUNNITTELIJOIDEN SUOSIKKIKANNET

EMMI KYIYSÖNEN:

”Jussi Karjalainen on ehkä Suomen paras kirjasuunnittelija. Kaikki mitä hän tekee, on upeaa.”

PÄIVI PUUSTINEN:

”Viimeksi olen kiinnittänyt huomiota **Neil Hardwickin** *Poistetut kohtaukset* -teoksen kanteen, jonka on suunnitellut **Anna-Mari Tenhunen**. Se on muistelmateoksen kanteksi erottuva.

JUSSI KARJALAINEN:

”**Sanna Manderin** suunnittelema **Philip Teirin** *Tällä tavalla maailma loppuu* teki valtavan ensivaikutelman ja jäi mieleen.”

Toimittaja vaihtoi lähteeksi

Ossi Kurki-Suonio on seurannut tiiviisti taloutta ja politiikkaa ja toiminut muun muassa Kauppalehden Tukholman-kirjeenvaihtajana. Ylen eläkekone sai miettimään uutta uraa.

Aloitit maaliskuussa konsultointitalo Milttonilla. Tittelisi on advisor. Mitä sellainen tekee?

Työskentelen neuvonantajana, ja olen keskittynyt erityisesti pääomamarkkinaviestintään. Olen mukana projekteissa, jotka liittyvät pörssilistautumisiin, yrityskauppoihin, toimitusjohtajan vaihtumiseen. Tietysti keskityn myös yritysten medianäkyvyyteen. Haluan entisestään kasvattaa osaamistani sijoittajaviestinnässä ja siihen liittyvässä regulaatiossa.

Mitä jokaisen journalistin tulisi ymmärtää pääomamarkkinaviestinnästä?

Sijoittajaviestintä ei ole salatiedettä vaan viestintää siinä, missä muukin. Viestijä on yleensä jokin yhtiö, ja sanoma suunnataan markkinoille ja sijoittajayleisölle. Entisenä toimittajana minua kiinnostaa tässä viestinnän lajissa eli listatussa ympäristössä se, että viestinnän pitää perustua lukuihin, joita yhtiö julkaisee ja raportoi. Hyvä talousviestintä auttaa kertomaan, mistä yhtiö on tullut, missä se on nyt ja mihin se aikoo tulevaisuudessa suunnata. Viestinnän tekijät voivat olla toimittajalle erinomainen lähde.

Mikä sai sinut vaihtamaan journalismista viestintään – ja miksi juuri nyt?

Paluu kirjeenvaihtajan tehtävistä kesällä 2023 oli tietynlainen ammatti-identiteettikriisi. En ollut aktiivisesti miettinyt siirtoa. Olin toki käynyt keskusteluja työn kautta tulleiden tuttujuuden kanssa ”mitä jos” -hengessä. Olin vastikään hakeutunut Iltalehden politiikan toimittukseen. Kun tutustuin YLen eläkekoneeseen, koin sen

valtavan inspiroivana. Tajusin, että minulla on työelämää jäljellä kolmisenkymmentä vuotta ja voin tehdä vielä mitä vaan. Voisin kouluttautua vaikka lääkäriksi tai juristiksi ja tehdä kokonaisen uran. Aloin pohtia uravaihtoa. Kävin aiheesta keskusteluja työn kautta tulleiden kontaktien kanssa ja tapasin selvästikin oikeita henkilöitä. Eräs tapaamispyyntö tarkoittikin työtarjousta. Se oli niin kiinnostava, etten keksinyt syitä sanoa ei.

Mitä kaipaat journalismista?

Etukäteen pelkäsin, etten saisi adrenaliinikiksejä, kuten kiireisenä uutispäivänä deskissä. Mutta kyllä niitä tässäkin työssä kokee. Irtisanoutuminen Almalta ei ollut helppo paikka. Eniten varmasti jään kaipaamaan kollegoita. Olin ollut innoissani ajatuksesta, että pääsen työskentelemään IL:n politiikan toimituksessa esimerkiksi Lauri Nurmen kanssa. Pelkäsin, että irtisanoutuessa petän ystävät.

Olet seurannut pitkään ja tiiviisti taloutta ja politiikkaa. Miten kokemus näkyy työssäsi viestinnän parissa?

Ymmärrän markkinoiden dynamiikkaa ja ymmärrän politiikan dynamiikkaa. Ennen kaikkea ymmärrän, mikä vaikuttaa mihinkin. Jo toimittajana omaksuin edellä mainitulta Lauri Nurmelta ajatuksen, että toimittaja pelaa omassa päässään shakkia ja ennakoii, miten mikäkin siirto vaikuttaa. Kuvioiden ja strategioiden havaitsemisesta ja siirtojen ennakoimisesta en ole ajatellut poisoppia. ●

HUOPAAJA

OSA 24: *Mustan ja valkoisen ero*

SARVIEN VÄRI ON OSOITUS TEKOJEN LUONTEESTA. TEKOIHIN ON SYYTÄ SUHTAUTUA NIIDEN OIKEUTUKSEN MUKAAN. MUSTA EDUSTAA PIMEYDEN VOIMIA, VALKOINEN ON JUMALAN VALITUN KANSAN VÄRI.

VENÄJÄ. *Suomalaisten itänaapuri on pahan imperiumi, jonka johtajat ovat aina halunneet laajentaa valtakuntaansa milloin milläkin verukkeella.*

ISRAEL. *Juutalaiset ovat Jumalan valittu kansa. Israelin kansa on aina kärsinyt ympäröivien raakalaisten teoista. Siksi sillä on oikeus laajentua puolustukseksi.*

PUTIN. *Vladimir Putin on pahan valtakunnan paha johtaja. Hän on valmis uhraamaan vihollistensa lisäksi kansalaisiaan omien tavoitteidensa saavuttamiseksi.*

NETANJAHU. *Israelin päättäväinen pääministeri on urheasti johtanut kansansa puolustusta. Vihollinen ymmärtää ainoastaan voimaa, ja se on tuhattava rauhan saavuttamiseksi.*

MUSTAT SARVET.
Venäjän harjoittaman väkivallan ja naapurimaan kansalaisten murhaamisen symboli on mustat sarvet.

VALKOISET SARVET.
Vaikka voimatoimia ilmenee, ovat Israelin valkoiset sarvet oikeutetun itsepuolustuksen puhdas symboli.

SUOMEN ETU. *Suomalaisten oma etu on syytä pitää muistissa. Etua on turha moraaliposeerauksella pilata. Venäjältä ei löydy Suomelle mitään annettavaa. Sen sijaan sinivalkoinen Daavidin linko edustaa parasta rauhan teknologiaa ja tuo meille suomalaisille turvaa.*

PELKO. *Putinia on syytä pelätä. Sen sijaan Netanjahun toimia ei pidä kavahtaa tai arvostella. Se voi pilata Suomen hyvät suhteet Yhdysvaltoihin. Ei ole syytä suuttuttaa USA:n presidenttiä, sillä millaiseen valoon Suomi joutuukaan, jos Donald J. Trumpille myönnetään Nobelin...*